

**TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL
TALLINNA KOLLEDŽ**

Rahvusvaheline majandus ja ärikorraldus
Äriõigus

Getter Klaas

**MITTETULUNDUSÜHINGUTE TEGEVUS JA OSALEMINE
OMAVALITSUSE EDENDAMISES KAREDA VALLA NÄITEL**

Lõputöö

Juhendaja: Uno Feldschmidt

Tallinn 2016

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. MITTETULUNDUSÜHINGUTE REGULATSIOON JA TEGEVUS.....	6
1.1Mittetulundusühingu asutamine ja liikmed.....	7
1.2MTÜ juhtimine ja juhtorganid.....	11
1.3Mittetulundusühingud kolmanda sektori osana	13
1.4MTÜ-de osa ühiskonnas	17
1.5Avalike teenuste delegeerimise võimalused mittetulundusühingutele	21
2. MITTETULUNDUSÜHINGUTE TEGEVUS KAREDA VALLAS	28
2.1 Kareda valla lühitutvustus	28
2.2 Uurimusmeetodid.....	29
2.3 Kareda vallas tegutsevad MTÜ-d	30
2.4 MTÜ-de seisukohad kohaliku omavalitsuse edendamise kohta	32
2.5 Järeldused ja ettepanekud MTÜ-de kaasamiseks	35
KOKKUVÕTE	38
VIIDATUD KIRJANDUS	40
Lisa 1 MTÜ-d maakonniti aastate lõikes	42
Lisa 2 MTÜ-de tegevusvaldkonnad.....	43
Lisa 3 Kareda vallas tegutsevad MTÜ-d	44
Lisa 4 Uurimusküsimused	45
Lisa 5 Kareda vallas esitatud projektid 2013	48
Lisa 6Kareda vallas esitatud projektid 2014.....	49
Lisa 7Kareda vallas esitatud projektid 2015	50
SUMMARY	51

SISSEJUHATUS

Lõputöö teemaks valis autor: Mittetulundusühingute tegevus ja osalimine omavalitsuse edendamisel Kareda valla näitel.

Mittetulundusühingutes osalemine on inimeste ühistegevus, mille eesmärgiks on liikmeskonna huvide teenimine vastavalt sellele, kuidas MTÜ liikmed tegevuses aktiivselt osalevad. Mittetulundusühingute tegevus saab ainult siis olla edukas, kui mitte ainult valitud juhtkond, vaid ka liikmeskond on üldiselt teadlik mittetulundusühingute olemuse struktuurist, nende taotlustest, ülesannetest ja missioonist.

Üha enam räägitakse sellest, et kolmanda sektori osalemine riigi edendamise seiskukohalt on aina populaarsem. Kolmanda sektori osalemise vajalikkus tuleneb sellest, et aina enam aidatakse riigi poolt kaasa maakohdade väljasuremisele. Just mittetulundusühingud ja ka teised kolmanda sektori ühendused tegutsevad selle nimel, et nende kodukant jääks püsima ning oleks atraktiivne elukoht nii olijatele, kui ka uutele tulijatele.

Mittetulundussektori eesmärk ei ole tulu teenimine ega valitsemine nagu on era- ja riigisektoris. Need ühendused tegutsevad selle nimel, et pakkuda endale ja lisandväärtusena ka teistele inimestele tegevust ja valikuvõimalust.

Põhiseaduse §48 sätestab, et Igaühel on õigus koonduda mittetulundusühingutesse ja -liitusesse.¹ See tähendab, et igal inimesel on õigus vabalt kuuluda või mitte kuuluda mingisse ühingusse.

Ühinemisvabaduse eesmärk on anda üksikisikule võimalus oma huvide kaitseks või paremaks teostamiseks ühineda teistega, moodustades ühingu, mis seisab või tegutseb nende kõigieest, samuti tagada õigus loodud ühinguga liituda või ühingu tegevuses muul viisil osaleda.²

¹Eesti Vabariigi põhiseadus Vastu võetud 28.06.1992 RT 1992, 26, 349 [WWW] <https://www.riigiteataja.ee/akt/633949?leiaKehtiv> (31.12.2015)

²Eesti Vabariigi põhiseadus kommenteeritud väljaanne (2012) [WWW] http://www.pohiseadus.ee/public/EVPS_kommeteeritud_valjaanne_2012.pdf (31.12.2015)

Põhiseaduse paragrahv 48 on antud töö õiguslikuks aluseks, ning keskendudes sellele, et kõigil inimestel on vabadus kuuluda ühingusse ning antud töös keskendub autor mittetulundusühingutele.

Iga aastaga on tõusnud mittetulundusühingute osakaal 1000 uue loodud ühingu võrra. Mis näitab, et üha rohkem inimesi on valmis panustama oma vaba aega ja ressursse, et midagi ära teha, olgugi et vaid kohalikul tasandil.

Kodanikuühiskond, kuhu kuuluvad ka mittetulundusühingud, on see, kus ei oodata ainult, et riik midagi nende heaks teeks, vaid kodanikud proovivad ise midagi selleks teha, et neil elu paremaks muutuks. Kindlasti võib see tähendada ka seda, et inimesed, kellel on samad huvid, hakkavad koostööd tegema. Kodanikuühiskonna puhul on väga kasulik see, et inimesed õpivad sellest.

Lõputöö eesmärk on välja selgitada, milline olukord valitseb Kareda vallas mittetulundusühingute tegevuses ningvälja pakkuda lahendusi, mis aitaksid kaasa kohaliku omavalitsuse ja mittetulundusühingute paremale koostööle.

Lõputöös on püstitatud järgmised uurimisülesanded:

- 1) Kaardistada aktiivsed MTÜ-d Kareda vallas
- 2) Selgitada välja MTÜ-de tegevussuunad ning peamised probleemid tegutsemiseks
- 3) Selgitada välja, kui palju tehakse koostööd kohaliku omavalitsusega

Nende küsimuste tulemustest teeb autor järeldused ning teeb ettepanekuid, kuidas omavalitsus ja mittetulundussektor paremini koostööd tegema panna.

Töö on jaotatud kaheks peatükiks. Esimeses selgitab autor lähemalt, mis on mittetulundusühing, kuidas toimub nende asutamine, kes on liikmed ning milliselt toimub juhtimine. Kirjeldatakse, milline osa on mittetulundusühingutel kolmandas sektoris ning selgitame milline roll on mittetulundusühingutel üldisemalt.

Teine peatükk keskendub Kareda vallas tegutsevatele mittetulundusühingutele. Andes ka lühiülevaate Kareda vallast endast. Lõputöö on koostatud uurimispõhiselt. Lõputöös annab ülevaate ka mittetulundusühingute nägemusest kohaliku omavalitsuse edendamiseks ning autor teeb küsitluse põhjal järeldused ning teeb ettepanekuid edasiminekuks.

Autoriltekkis küsimus, kuidas saaks kaasa aidata vallas avalike teenuste kättesaadavuse parandamisele. Leides mõttekaaslasi otsustati üheskoos luua MTÜ, mille põhieesmärk on avalike teenuste kättesaadavuse parandamine Kareda vallas. Olgu öeldud, et vald, kus tegutakse, on Järvamaa üks väiksemaid, mis tähendab omakorda ka väikest valla eelarvet. Seega tõmmatakse kokku just pigem avalike teenuste poole pealt. Teenuste, mida on võimalik pakkuda ka vabähendustel. Peab aru saama, et paljusid maapiirkonna külasid hoiavad elus just aktiivsed inimesed, kes on valmis oma vaba aega ja ressursi kulutama kogukonna hüvanguks.

Kareda vallas on hetkel väga aktuaalne teema valdade ühinemine, seega peavad inimesed olema ettevõtlikumad luues ja juhtides ise võimalikult palju avalikke teenuseid ja seda just läbi vabähenduste tegevuse, mis vastasel juhul võivad lihtsalt kaduda.

1. MITTETULUNDUSÜHINGUTE REGULATSIOON JA TEGEVUS

Mittetulundusühing on teatud piirkonnas elunevate inimeste vabatahtlik koostöövorm nende poolt seatud sotsiaalsete, kultuuriliste ja muude ülesannete eesmärkide taotlemiseks

2014. aastal oli tegutsevaid majandusüksusi 146 643. Mittetulundusühinguid oli tegutsevate majandusüksuste koguarvust 20%. MTÜ-de arvu kasv hoogustus – neid lisandus 2014. aastal üle 1000, aasta varem vaid 200.³

Mittetulundussektor. 1) Sisaldab mittetulundusühendusi (mittetulundusühinguid, sihtasutusi ja seltsinguid) ning nende tegevust. 2) Laiemalt võttes kuuluvad sellesse kõik kasumit mittetaotlevad organisatsioonid, Eestis kõik organisatsioonid, mis on asutatud ja kantud mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrisse mittetulundusühingute seaduse, sihtasutuste seaduse, kirikute ja koguduste seaduse, erakonnaseaduse, ametiühingute seaduse ning korteriühistuseaduse alusel.⁴

Mittetulundusühendus. Üldnimetus, mis hõlmab mittetulundusühinguid, sihtasutusi ja seltsinguid. Kasutusel on ka mitu muud lähedase sisuga terminit. Mittetulundusühing, sihtasutus ja seltsing tähistavad teatavaid juriidilisi vorme. Kodanikeühendus ja vabatahtlik ühendus tähistavad ühendusi, millel on üksikisikutest liikmed, samas kui katusorganisatsioonide liikmed on juriidilised isikud ja sihtasutustel pole liikmeskonda. Ühistutest kuuluvad mittetulundusühenduste hulka ainult mittetulundusühistud (nt. korteriühistud). Terminid vabaühendus ja valitsusväline organisatsioon viitavad ühenduse sõltumatusele avalikust võimust. Inglisekeelse termini *non-profit organisation* (NPO) sõnasõnaline vaste.⁵

Mittetulundusühingute seadus sätestab järgnevat. Mittetulundusühing (edaspidi MTÜ) on isikute vabatahtlik ühendus, mille eesmärgiks või põhitegevuseks ei või olla majandustegevuse kaudu

³Eesti statistika aastaraamat. 2015. lk 230 MAJANDUSÜKSUSED Katrin Aasmäe, Marielle Borthwick (17.09.2015)

⁴Lagerspetz, Mikko (2007). Kodanikuühiskonna lühisõnastik. Tallinn: Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit. [WWW]<http://www.digar.ee/arhiiv/et/raamatud/8640> lk 14 (08.08.2015)

⁵Ibid. lk 15 (08.08.2015)

tulu saamine. Mittetulundusühingu tulu võib kasutada üksnes põhikirjaliste eesmärkide saavutamiseks. Mittetulundusühing ei või jaotada kasumit oma liikmete vahel. Seaduses võib sätestada erisusi teatud liiki mittetulundusühingute asutamise, tegevuse ja lõpetamise kohta. Mittetulundusühingu ümberkujundamine teist liiki juriidiliseks isikuks ei ole lubatud.⁶

Tulu kasutamine põhikirjaliste eesmärkide saavutamiseks tähendab seda, et MTÜ peab valima endale tegevuse(d), millega ühendus tegeleb ning tulu teenimisel võib seda kasutada vaid MTÜ edasi arendamiseks. MTÜ loomise eesmärgiks on ühiskonnas heaolu parandamine, seda ei looda teenimise eesmärgil. MTÜ luuakse tavapäraselt isikute initsiatiivil, mitte kohaliku omavalituse või muu organisatsiooni soovil ja selle hüvanguks. Kodanikud ise aitavad MTÜ loomisega ja selle põhikirjaliste eesmärkidega kohalikku elu parandada, lahendades sotsiaalseid ja majanduslikke probleeme. Üldiselt on MTÜ-d loodud kogukonnale hea tegemiseks ja kohaliku elu elavdamiseks. Ümberkujundamise keeld väljendab seda, et kui nähakse, et MTÜ tegevus toob palju tulu, aga kuna keelatud on kasumi jaotamine, oleks hea MTÜ ümber registreerimine näiteks osahinguks või mõneks teiseks juriidiliseks isikuks, kus on võimalik kasumi jaotamine.

Mittetulundusühing on eraõiguslik juriidiline isik. Mittetulundusühingu õigusvõime tekib mittetulundusühingu kandmisega mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrisse (edaspidi *register*) ja lõpeb mittetulundusühingu kustutamisega registrist. Mittetulundusliku iseloomuga isikute ühendused, mis ei ole kantud registrisse, ei ole juriidilised isikud ja neile kohaldatakse seltsingute kohta sätestatud. Sellise ühenduse nimel tehtud tehingute eest vastutavad tehingu teinud isikud isiklikult ja solidaarselt.⁷

1.1 Mittetulundusühingu asutamine ja liikmed

Mittetulundusühingu võivad asutada vähemalt kaks isikut. Asutajateks võivad olla füüsilised ja juriidilised isikud. Mittetulundusühingu asutamiseks sõlmivad asutajad asutamislepingu. Asutamislepingu sõlmimisega kinnitatakse selle lisana ka mittetulundusühingu põhikiri.⁸

Asutamislepingule ja sellega kinnitatud põhikirjale kirjutavad alla kõik asutajad. Asutaja esindaja võib asutamislepingule alla kirjutada, kui talle on selleks antud volikiri. Põhikirja

⁶Mittetulundusühingute seadus 06.06.1996.1996 RT I 1996, 42, 811

[WWW]<https://www.riigiteataja.ee/akt/13278757?leiaKehtiv> (17.08.2015)

⁷Ibid.

⁸Ibid.

muutmise pärast mittetulundusühingu registrisse kandmist toimub käesoleva seaduse §-s 23 sätestatud korras ega nõua asutamislepingu muutmist.⁹

Üldiselt luuakse MTÜ-d kohaliku elu edendamiseks, seega on mõistlik läbi mõelda, millise tegevuse loomiseks on MTÜ-d vaja. Järgmiseks on vaja läbi viia asutamiskoosolek, seda võib ka oma tarbeks protokollida, kuid registreerimiseks see vajalik ei ole.

Asutamislepingus peaks kindlasti oleme märgitud MTÜ nimi, mille saadavust võiks kindlasti ka eelnevalt kontrollida. Samanimelist või eksitavalt sarnase nimega MTÜ-d asutada ei saa.

Ei ole kindlat reeglit, mitme tähe võrra peab üks nimi teisest nimest erineva. Mõnel juhul võib üks täht olla eristamiseks piisav (nt pill ja lill), teisel juhul aga ei aita isegi kolme tähe erinevusest (nt Fotoluks ja Photolux). Eristatav ei pea olema mitte üksnes kirjapilt, vaid ka hääldus. Võrdlemisel ei võeta arvesse seadusest tulenevaid kohustuslikke täiendeid ja lühendeid. Samuti ei tasu loota käände- ja pöörde- jm grammatiliste sõnalõppude erinevusele. Praeguseks on registritesse kantud üle 100 000 objekti – ettevõtja, mittetulundusühingu ja sihtasutuse. Kui valite uueks nimeks lühikese mittemidagiütleva fantaasianime, on suur tõenäosus, et see on eksitavalt sarnane juba varem registrisse kantud nimega. Seetõttu soovitame valida pikemaid nimesid. Ärinimi võiks kajastada reaalset tegevust (ehitustarvete hulgikaubandus, juuksuriäri, talu jne), asukohta (asula, vald, tänav vms) või asutajaid/osanikke. Mida enam komponente taotletavas nimes on, seda väiksem on risk, et uus nimi ei eristu piisavalt varasematest.¹⁰

Mittetulundusühingu nimi ei pea sisaldama täiendit mittetulundusühing. Kuid seadus nõuab, et tema nimes oleks eestikeelne täiend, mis viitab sellele, et tegemist on isikute ühendusega. Selliseks täiendiks võib olla näiteks ühing, selts, kogu, koda, klubi, föderatsioon, liit, keskliit, ring, sõpruskond, erakond, korteriühistu jne. Lubatud on kasutada ka lühendit MTÜ.¹¹

Järgmisena peab asutamisleping sisaldama MTÜ asukohta ning aadressi. Edasi tulevad juba täpsemad andmed antud MTÜ kohta. Esimeseks tuleb märkida eesmärk, kus selgitatakse ära, millised on plaanid, võib olla üldisema tekstina, kui ka põhjalikult planeeritud tegevused.

⁹ Ibid.

¹⁰ Ärinimi, mittetulundusühingu ja sihtasutuse nimi Justiitsministeerium. Justiitsministeerium [WWW]<http://www.just.ee/et/eesmargid-tegevused/praktilisi-nouandeid/arinimi-mittetulundusuhingu-ja-sihtasutuse-nimi> (19.08.2015)

¹¹ Ärinimi, mittetulundusühingu ja sihtasutuse nimi Justiitsministeerium. Justiitsministeerium [WWW]<http://www.just.ee/et/eesmargid-tegevused/praktilisi-nouandeid/arinimi-mittetulundusuhingu-ja-sihtasutuse-nimi> (19.08.2015)

Asutamisleping peab sisaldama asutajate nimesid, elu- või asukoha andmeid ning isiku- või registrikoodi. Lisaks märkida asutajate kohustused mittetulundusühingu suhtes. Selleks võivad olla näiteks tasuvad asutamisega kaasnevad kulud.¹²

Asutamisleping sisaldab ka juhatuse liikmete nimesid. Juhatuse liikmed peavad olema täisealised. Juhatuse liikmetele tuleb samuti kirjutada juurde elukohad ning isikukoodid. Vähemalt pooled juhatuse liikmetest peavad elama Euroopa Majanduspiirkonnas või Šveitsis. Juhatuse liikmed võivad olla sama MTÜ liikmed, aga ei pea olema, kui see pole põhikirjas nii nõutud.¹³

MTÜ põhikirjas tuleb ära märkida, samamoodi nagu asutamislepingus, MTÜ andmed (asukoht, nimi, eesmärk).

Põhikiri peab sisaldama kindlasti ka liikmeks vastuvõtmise ning väljaarvamise tingimusi ja korda, liikmete õigusi ja kohustusi, juhatuse liikmete arvu või nende ülem- või alammäära, üldkoosoleku kokkukutsumise tingimusi ning seda, milline on üldkoosoleku kord ja otsuste vastuvõtmise kord. Kindlasti on vaja selgeks kirjutada vara jaotamise kord, kui tuleb ette MTÜ lõpetamine.¹⁴

Põhikiri on MTÜ jaoks tähtis dokument, mis sisaldab liikmeskonna olulisi kokkuleppeid ja kirjutab lahti organisatsiooni tegevuse. Põhikiri ei tohi minna seadusega vastuollu, seega ei ole otstarbekas seda liiga pikaks kirjutada. Enamus olukordi reguleerib mittetulundusühingute seadus piisavalt detailselt. Põhikirjas tuleb kindlasti määrata juhatuse liikmete roll ja arv. Selle puhul tasuks läbi mõelda, et kui juhatuse liikmeid on liiga palju, siis võib organisatsioon muutuda juhtimatuks. Lisaks on liikmele, kes mõtleb juhatuse liikmeks hakata, tähtis teada, et ta vastutab oma varaga liikmete tegude või tegematajätmistest eest. Seega ei tasu ühegi organisatsiooni juhatuse liikmeks astuda kergekäeliselt. Kindlasti on otstarbekas sõlmida juhatuse liikmetega lepingud nende õiguste ja kohustuste kohta, seda ka juhul, kui nende tööd ei tasustata. Kui asutatakse esimest korda MTÜ-d ning pole eelnevalt koostatud põhikirjalisi ega asutamislepinguid, tuleks see lasta kellelgi üle vaadata. Seejärel tuleb dokumendid koos nõuetele vastava avaldusega esitada ettevõtjaportaali.¹⁵

¹²Hea kodanik, Kuidas asutada mittetulundusühingut? (10.06.2015)

[WWW]<http://www.ngo.ee/mt%C3%BCasutamine> (11.10.2015)

¹³Ibid.

¹⁴Ibid.

¹⁵Ibid.

Kui põhikirjaga ei ole mittetulundusühingu tähtaega ette nähtud, loetakse, et see on asutatud määramata tähtajaks. Põhikirjas võib kasutada mittetulundusühingu organite ja osakondade kohta teistsuguseid nimetusi, kui seaduses, kuid sel juhul peab põhikirjas olema näidatud, millisele seaduses sätestatud nimetusele see vastab.¹⁶

Dokumentide vormistamise üldnõuded

Mittetulundusühingud kantakse kohtu registriosakonnas peetavasse mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrisse. Registrikande tegemiseks esitatud avaldus peab olema notariaalselt kinnitatud või esitatud digitaalallkirjastatult ettevõtjaportaali kaudu. Kohtu registriosakonnale tuleb esitada originaaldokumendid või nende notariaalselt kinnitatud koopiad. Ärakirja võib lisaks notarile kinnitada valla- või linnasekretär. Allkirja ja ärakirja võib kinnitada ka konsulaaresindaja või pädev välismaine ametiisik, kui tema volitusi kinnitatakse legaliseerimisega või apostilliga. Esitatud dokumendid peavad olema eesti keeles või koos vandetõlgi või notari kinnitatud tõlkega. Avaldusele tuleb lisada riigilõivu tasumise tõend. Riigilõiv tuleb tasuda rahandusministeeriumi kontole. Ülekannet tehes märkige kindlasti ühingu nimi ja registrikood, kelle eest lõiv tasuti, koos toiminguga nimetusega (nt Siimusti Spordiseltsi registrikanne). Asutamise puhul äriregistri ettevõtjaportaalis näidake maksekorraldusel ära ka asutajatele äriregistri ettevõtjaportaalis antud asutamismärki. Lõivude tasumisel tuleb kasutada äriregistri ettevõtjaportaalist, e-notarist või kohtu registriosakonnast saadud viitenumbrit. Viitenumbrit ei pea kasutama, kui riigilõiv tasutakse enne toimingute tegemise taotlemist.¹⁷

Kui on plaanis dokumendid ise registrile edastada, peab registrikande tegemiseks esitatud avaldus olema notariaalselt kinnitatud. Selleks tuleb notari juurde kaasa võtta asutamislepingu ja põhikirja originaalid ning riigilõivu maksmist tõendav dokument. Kui toimetad avaldused ise registrisse, võib tasuda riigilõivu nii internetipangas kui ka registris kohapeal.

Mittetulundusühingu liikmeks võib olla iga füüsiline või juriidiline isik, kes vastab mittetulundusühingu põhikirja nõuetele. Mittetulundusühingul peab olema vähemalt kaks liiget, kui seaduses või põhikirjas ei ole ette nähtud suuremat liikmete arvu. Juhatus korraldab mittetulundusühingu liikmete arvestuse. Registripidajal on õigus igal ajal nõuda mittetulundusühingu juhatuselt andmeid mittetulundusühingu liikmete arvu kohta. Kui

¹⁶VAJALIKKE TEADMISI ETTEVÕTLUSEST. Mittetulundusühing.[WWW]<http://ettevotlusope.weebly.com/5-mittetulundusuumlhing.html> (27.10.2015)

¹⁷Mittetulundusühing, Justiitsministeerium.[WWW]<http://www.just.ee/et/eesmargid-tegevused/praktilisi-nouandeid/mittetulundusuhing>(27.10.2015)

mittetulundusühingu liikmete arv langeb alla kahe või muu seaduses või põhikirjaga ettenähtud suuruse, peab juhatus kolme kuu jooksul esitama mittetulundusühingu lõpetamise avalduse. Kui juhatus nimetatud tähtaja jooksul avaldust ei esita, algatab registripidaja mittetulundusühingu sundlõpetamise. Liikmete varalised ja muud kohustused mittetulundusühingu suhtes määratakse kindlaks põhikirjaga. Liikmetele võib panna kohustusi ainult põhikirjas ettenähtud korras. Alaealise mittetulundusühingu asutajaks olemise ja liikmeks astumise korral ei kohaldata perekonnaseaduse § 188 lõike 1 punkti 5. Kui vähemalt 15-aastane alaealine astub sellise noorteühingu liikmeks, mis vastab noorsootöö seaduses sätestatule, ei pea eestkostja nõusolekut mittetulundusühingule esitama, kui mittetulundusühingu põhikirjas ei ole sätestatud teisiti. Mittetulundusühingu liikmeks vastuvõtmise otsustab juhatus, kui seda ei ole põhikirjaga antud üldkoosoleku või muu organi pädevusse. Kui juhatus või muu organ peale üldkoosoleku keeldub taotlejat liikmeks vastu võtmast, võib taotleja nõuda, et tema liikmeks vastuvõtmise otsustab üldkoosolek.¹⁸

1.2 MTÜ juhtimine ja juhtorganid

Mittetulundusühingu igapäevast tööd juhib ühingu juhatus. Juhatus üheks ülesandeks on paika panna ühingu asjaajamine ja dokumentide säilitamise kodukord. Mittetulundusühingu igapäevast tööd juhtiva juhatuse liikmete arv on vaba ja selle määrab ühingu põhikiri. Juhatus liikme kohustused tulenevad seadustest, ühingu põhikirjast ja temaga sõlmitud lepingust¹⁹

Juhatus liikmed valitakse tähtajaliselt kuni kolmeks aastaks ja neile on lubatud maksta tasu. MTÜ kõrgeimaks organiks on üldkoosolek, millest võivad osa võtta kõik liikmed. Üldkoosolek võtab vastu otsuseid kõigis MTÜ juhtimise küsimustes. MTÜ liikmed võivad valida volinikud, kelle koosolek täidab üldkoosoleku ülesandeid.²⁰

Juhatus liikmeks ei või olla isik, kelle suhtes kohus on vastavalt karistusseadustiku §-le 49 või 491 kohaldanud juhatuse liikmena tegutsemise keeldu või ettevõtluskeeldu, samuti isik, kellel on keelatud tegutseda samal tegevusalal, millel tegutseb mittetulundusühing, või kellel on keelatud

¹⁸Mittetulundusühingute seadus 06.06.2015.RT I 1996, 42, 811[WWW]<https://www.riigiteataja.ee/akt/13278757?leiaKehtiv>(23.08.2015)

¹⁹ Kodanikeühenduse igapäevane juhtimine ja asjaajamine [WWW]<http://mty.arenduskeskused.ee/FLEXIcontent/Kodanikuuhenduse-juhtimine/asjaajamine.html> (17.11.2015)

²⁰Loov eesti. MTÜ [WWW]<http://www.looveesti.ee/alusta-ettevotlusega/ettevotlusvormid/mittetulundusuhing-mtu/> (16.11.2015)

olla juhatuse liige seaduse või kohtulahendi alusel. Vähemalt poolte juhatuse liikmete elukoht peab olema Eestis, mõnes teises Euroopa Majanduspiirkonna liikmesriigis või Šveitsis.²¹

Juhatusel igal liikmel on õigus esindada mittetulundusühingut kõikide tehingute tegemisel, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti. Põhikirjas võib ette näha, et juhatuse liikmed või mõned neist võivad esindada mittetulundusühingut ainult ühiselt. Kolmandate isikute suhtes kehtib piirang ainult siis, kui see on kantud registrisse.²²

Juhatusel liikmed on mittetulundusühingu nimel tehingute tegemisel kohustatud mittetulundusühingu suhtes järgima põhikirjas ettenähtud või üldkoosoleku või juhatuse kehtestatud piiranguid. Esindusõiguse piiramine ei kehti kolmandate isikute kohta.²³

Juhatus võib mittetulundusühingu kinnisasju või registrisse kantud vallasasju võõrandada või asjaõigusega koormata üldkoosoleku otsusega ja selles otsuses ettenähtud tingimustel, kui põhikirjaga ei ole ette nähtud teisiti. Nimetatud piirang kehtib kolmandate isikute suhtes, kui see on kantud registrisse.²⁴

Mittetulundusühingu ja juhatuse liikme vahel tehtud tehing on tühine, kui tehinguga ei nõustunud üldkoosolek. See ei kehti tehingu kohta, mis tehakse mittetulundusühingu igapäevases majandustegevuses kauba või teenuse turuhinna alusel.²⁵

Juhatusel liikmel ei ole õigust esindada mittetulundusühingut tehingute tegemisel, mille puhul vastavalt seadusele otsustab esindaja määramise eraldi üldkoosolek.²⁶

Juhatusel liikmeks määramiseks on vajalik tema nõusolek. Juhatusel liige valitakse tähtajaliselt kuni kolmeks aastaks, kui põhikirjas ei ole ette nähtud muud tähtaega. Põhikirjaga ei või ette näha, et juhatuse liikme ametiaeg on pikem kui viis aastat. Juhatusel liikme ametiaja pikendamist ei või otsustada varem, kui üks aasta enne ametiaja kavandatavat möödumist ja pikemaks ajaks, kui seaduses või põhikirjas ettenähtud ametiaja ülemmäär. Registrisse kantud juhatuse liikme ametiaja pikendamise otsus tuleb esitada viivitamata registripidajale. Juhatusel liikme võib

²¹Mittetulundusühingute seadus 06.06.2015.RT I 1996, 42, 811[WWW]<https://www.riigiteataja.ee/akt/13278757?leiaKehtiv>(23.08.2015)

²² Ibid.

²³ Ibid.

²⁴ Ibid.

²⁵ Ibid.

²⁶ Ibid.

üldkoosoleku otsusega igal ajal, sõltumata põhjusest, tagasi kutsuda. Temaga sõlmitud lepingust tulenevad õigused ja kohustused lõpevad vastavalt lepingule.²⁷

Põhikirjas võib ette näha, et juhatuse liikme võib tagasi kutsuda üksnes kohustuste olulisel määral täitmata jätmise või võimetuse korral mittetulundusühingut juhtida või mõnel muul mõjuval põhjusel. Juhatuse liige võib juhatusest tagasi astuda sõltumata põhjusest, teatades sellest enda määranud organile. Juhatuse liikmega sõlmitud lepingust tulenevad õigused ja kohustused lõpevad vastavalt lepingule. Juhatuse liikme lepingu ülesütlemisele kohaldatakse võlaõigusseaduses käsunduslepingu ülesütlemise kohta sätestatud. Eelmist lauset kohaldatakse ka juhatuse liikme tagasikutsumisele.²⁸

Kui juhatuse liikme kohta registrisse tehtud kanne muutub juhatuse liikme tagasikutsumise või tagasiastumise tõttu ebaõigeks, kohaldatakse käesoleva seaduse §-s 82 sätestatud.²⁹

Juhatus peab andma mittetulundusühingu liikmetele vajalikku teavet juhtimise kohta ja esitama nende nõudel vastava aruande, kui põhikirjaga ei ole ette nähtud teisiti.³⁰

1.3 Mittetulundusühingud kolmanda sektori osana

Käesolevas peatükis annab autor ülevaate kodanikuühiskonna arengukava üle, mida võiks pidada kodanikuühiskonna üheks tähtsamaks sammuks. Lisaks annab autor ülevaate kodanikuühiskonda ja kolmandat sektorit puudutavate mõistete üle. Antakse ülevaade, kuidas majandustegevus Eestis jaguneb.

Üheks tähtsamaks dokumendiks Eesti kodanikuühiskonna arengus võiks pidada Eesti kodanikuühiskonna arengu kontseptsiooni (edaspidi EKAK), mis võeti vastu riigikogu otsusega 12. detsembril 2002. aastal. See on dokument, mis määratleb avaliku võimu ja kodanikualgatuse vastastikku täiendavaid rolle ning koostöömimise põhimõtteid avaliku poliitika kujundamisel ja teostamisel ning Eesti kodanikuühiskonna ülesehitamisel.³¹

²⁷Mittetulundusühingute seadus 06.06.2015.RT I 1996, 42, 811[WWW]<https://www.riigiteataja.ee/akt/13278757?leiaKehtiv>(24.08.2015)

²⁸Ibid.

²⁹Ibid.

³⁰Ibid.

³¹EESTI KODANIKUÜHISKONNA ARENGU KONTSEPTSIOON, Tallinnas, 12. detsembril 2002.a. Head kodanik. [WWW] <http://www.ngo.ee/ekak-tekst> (14.07.2015)

Tuginedes EKAK-is ning 2014. aastani kehtinud kodanikuühiskonna arengukavas sõnastatud väärtustele, jätkab arengukava demokraatliku ning avatud ühiskonna traditsiooni kujundamist ja kindlustamist ning loob EKAK-ile toimiva elluviimise süsteemi, millega aidata kaasa selle pikaajaliste prioriteetide saavutamisele: kodanikualgatuse tugisüsteemi toimimise tagamine ja arendamine, avaliku võimu ja kodanikualgatuse partnerlusel põhineva koostöökultuuri juurutamine, heade koostöötavade tutvustamine ja laialdane kasutuselevõtt ning elukestva kodanikuhariduse aktiivne edendamine.³²

Arengukava viiakse ellu tihedas koostöös kodanikuühendustega ning see aitab kindlustada valitsusasutuste ühtset lähenemist valdkonnale ja panustab nende koostöö edendamisse valdkonna arendamisel. Kohalikel omavalitsustel on oluline roll kohaliku elukeskkonna kujundamisel, sealhulgas teenuste osutamisel ja delegeerimisel ning kodanikuühenduste rahastamisel, seetõttu on arengukava ka suunanäitaja kohalikele omavalitsustele.³³

Kodanikuühiskonna lühisõnastik defineerib sõna Kodanikuühiskond (ka kodanikeühiskond) järgmiselt. Riigist ja äriest suhteliselt sõltumatu ühiskonnasfäär, mille sees üksikindiviidid ja rühmad teevad koostööd selleks, et edendada oma huve ja väärtusi. Tasakaalustab äriest ja avaliku võimu mõju ühiskonnas – seetõttu on mõnikord sünonüümina kasutusel väljend kolmas sektor.³⁴

Enamik teadlasi defineerib kodanikuühiskonda millegina, mis on valitsuse (avaliku sektori) ja indiviidi (kodaniku) vahel ja käsitleb nende omavahelisi suhteid. Sealjuures mainitakse sageli ka kodanikuühiskonna mõistega seonduvat mõtete väljenduse vabadust ja ühinemisõigust. Mõni autor seostab kodanikuühiskonnaga ka äriühingute rolli ja tegevust. Kui kõik määratlused kokku võtta, selgub, et tegelikult oleme huvitatud sellest,

- et sarnaste huvide ja probleemidega inimesed saaksid üksteist leida ja nii enda kui ka ühiskonna huvides vabalt ellu viia seda, millesse nad usuvad;
- et toimiks õigus oma arvamust vabalt väljendada ja õigus avaldada arvamust võimulolijate suhtes;
- et võiksime ühineda ja saaksime sel moel ühiselt tegutseda;
- et kodanikud saaksid avaldada mõju avalikule poliitikale ja riiklikele programmidele, samuti mõjutada ühiskonna suhtumist ja käitumist;

³² Ibid.

³³ [WWW]<http://www.kysk.ee/failid/Upload/files/KODAR.pdf>

³⁴ Lagerspetz, Mikko (2007). Kodanikuühiskonna lühisõnastik. Tallinn: Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit. [WWW]<http://www.digar.ee/arhiiv/et/raamatud/8640> lk 12-13

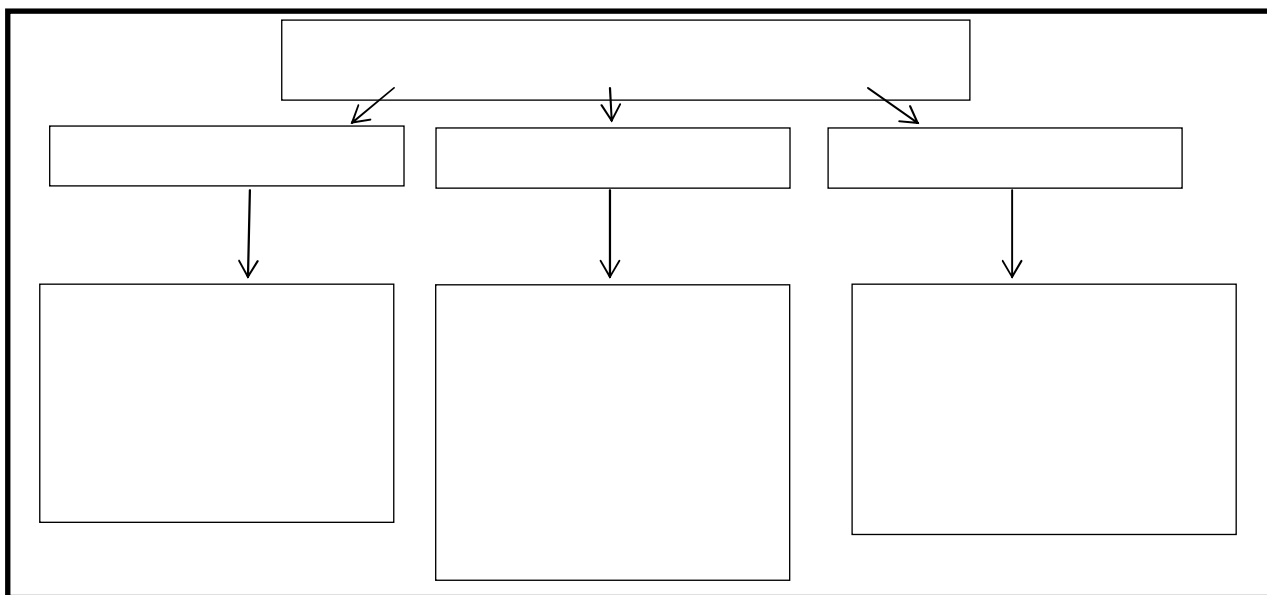
• et toimiks efektiivne ja vastutusvõimeline valitsus ning avaliku võimu institutsioonides töötavad ametnikud oleksid oma tegevuses inimesekesksed ja mõistaksid kodanike osalemise olulisust efektiivsete poliitikate ja programmide väljatöötamisel ja elluviimisel.³⁵

Lõputöö koostaja on antud teksti autori sõnadega nõus. On väga tähtis, et kodanikel oleks vabadus oma arvamust avalikult väljendada, see paneb ühise arvamusega inimesed koos tegutsema. On oluline aru saada, et kõigil kodanikel on õigus ise midagi ära teha selleks, et elu paremaks muuta.

Kodanikuühiskonna lühisõnastik defineerib sõna Kolmas sektor järgnevalt: ühiskonna see osa, mis ei kuulu avaliku võimu ega ka kasumit taotleva äri sektori alla. See sisaldab mittetulundusühendusi, mida Eestis oli 1. oktoobril 2004. aastal registreeritud 21 484. Nendest moodustasid üle poole korteri-, garaazi- ja aiandusühistud.³⁶

Joonis 1. Majandustegevuse jagunemine

Allikas: Autori koostatud

Kodanikuühiskonna kohta öeldakse, et see on selline ühiskond, kus kolmas sektor on tugev. Avalikku sektorisse kuulub riik ja valitsemine, selle sektori ülesandeks on ühiskonda teenindada, mitte kasumit saada. Samas teenivad nad tulu maksudest. Avalik sektor ei tegele müügiga. Sektor omab võimu mingi kindla territooriumi üle.

³⁵ Eesti kodanikuühiskonna arengu kontseptsiooni arengulugu, [WWW] <http://www.riigikogu.ee/rito/index.php?id=11937>

³⁶ Lagerspetz, Mikko (2007). Kodanikuühiskonna lühisõnastik. Tallinn: Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit. <http://www.digar.ee/arhiiv/et/raamatud/8640>

Teine sektor on erasektor, mis on tulundussektor ja mida nimetatakse ka äriks. Erasektoris tegutsetakse tulu saamise eesmärgil, milleks müüakse kaupu, pakutakse teenuseid või toodetakse midagi. Kõik selleks, et ise piisavalt palju kasumit teenida. Äriks tegutsemiseks on erinevad vormid: osühing, aktsiaselts, täisühing, usaldusühing ja FIE-d.

Viimaseks sektoriks on kodanikeühiskond ehk niinimetatud kolmas sektor. Kolmas sektor ei täida ärilist ega ka valitsemise eesmärki ning ei ole loodud kasu saamise eesmärgil. Pigem töötab see ühiskonna ühtsete huvide nimel nagu näiteks ühingud, kes korraldavad üritusi või laulukoorid, mis pakuvad eneseteostuse võimalust. Kolmandas sektoris on kõige tähtsam usaldus ja see, kuidas hakata koostööd tegema. Inimesed tegutsevad vabadena ühtselt ühiskonna hüvanguks.

Kodanikualgatuslike ühenduste olemus seisneb eelkõige selles, et nad on rahvaalgatuse korras sündinud ja väljendavad inimeste tahet. Ühendused ei ole loodud mitte selleks, et olla kasulikud riigile, vaid selleks, et täita puudujäävat, ühendada teatud ühiste vajaduste ja väärtustega grupe ning olla kasulikud oma liikmetele ja sihtgrupile. Tihti teenib üldkasulikke huve ka vaid oma liikmete heaks tegutsev ühendus.³⁷

Kodanikuliikumised tasakaalustavad ja täiendavad ühiskonnas avalikku võimu ja äriks. Eesti seadused lubavad valida kolme liiki tegutsemisvormi vahel: mittetulundusühing, sihtasutus ja seltsing.³⁸

Juriidilise määratluse kohaselt toimivad kolmandas sektoris mittetulundusühingud, sihtasutused ja seltsingud. Järgnevas tekstis loetleme antud tegutsemisvormide erisusi. Registrate ja infosüsteemide keskuse andmetel registreeritud organisatsioonide koguarv oli 1. jaanuari 2016 31371 mittetulundusühingut (MTÜ) ja 807 sihtasutust (SA). Seltsingute arv ei ole teada.³⁹

Sihtasutuste seaduse peatükk 1 § 1 sätestab. Sihtasutus on eraõiguslik juriidiline isik, millel ei ole liikmeid ning on loodud vara valitsemiseks ja kasutamiseks põhikirjaliste eesmärkide saavutamiseks. Sihtasutuse õigusvõime tekib mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrisse (register) kandmisest ja lõpeb registrist kustutamisega. Sihtasutust ei ole lubatud ümber kujundada teist liiki juriidiliseks isikuks. Sihtasutus asutatakse ühe või mitme asutaja poolt

³⁷Vabaliikumiste arengust Eestis. (2002)

[WWW][http://www.ngo.ee/sites/default/files/files/Vaba%C3%BChenduste%20arengust%20eestis%202002%20WEB\(1\).pdf](http://www.ngo.ee/sites/default/files/files/Vaba%C3%BChenduste%20arengust%20eestis%202002%20WEB(1).pdf)

³⁸ Hea kodanik, Asutamine (05.11.2014) [WWW]<http://ngo.ee/asutamine> (17.10.2015)

³⁹ Äriregister ning mittetulundusühingute ja sihtasutuste register tegevusalati seisuga 01.01.2016 [WWW]http://www2.rik.ee/rikstatfailid/failid/tabel.php?url=15_07tg.htm (03.01.2016)

määramata ajaks, seatud eesmärgi saavutamiseni või tähtajaliselt. Sihtasutuse asutaja võib olla füüsiline isik või juriidiline isik⁴⁰

Seltsing on registreerimata mittetulundusühendus. Seltsing ei ole iseseisev juriidiline isik, vaid põhineb osalevate juriidiliste ja/või füüsiliste isikute omavahelisele (suulisele või kirjalikule) kokkuleppele (nt. Laulukoorid; Hiiumaa Suurkogu töötoimkond). Seltsinguid ei registreerita ja nende arv pole teada. Reguleerivaks seaduseks on võlaõigusseadus (2002), mille 7. osa käsitleb seltsinguid.⁴¹

Alljärgnevas tabelis on autor toonud välja mõned erinevused mis puudutavad kolme tüüpi vabäühenduse vorme.

Tabel 1. Vabäühenduste vormid

Allikas: Autori koostatud

	SIHTASUTUS	SELTSING	MITTETULUNDUSÜHING
Asutamine	Asutamisosusega, millega kinnitatakse põhikiri	Seltsinguleping	Asutamislepinguga, millega kinnitatakse põhikiri
Juhtorgan	Juhatus ja nõukogu	Kõik seltsinglased, kui ei ole määratud seltsingulepinguga teisiti	Üldkoosolek, juhatus
Asutajad	Teovõimeline juriidiline või füüsiline isik	Vähemalt 2 isikut	Vähemalt 2 juriidilist või füüsilist isikut
Liikmed	Liikmeid ei ole	Liikmeid ei ole	Vähemalt 2 liiget

1.4 MTÜ-de osa ühiskonnas

Aastatega on mittetulundussektori osakaal ühiskonnas üha enam kasvanud. Mittetulundussektorit võiks pidada hetkel kõige kiiremini arenevaks valdkonnaks ühiskonnas. Üha rohkem luuakse vabäühendusi, mille kaudu püütakse erinevaid probleeme lahendada.

⁴⁰ Sihtasutuste seadus RT I, 21.06.2014, 49,

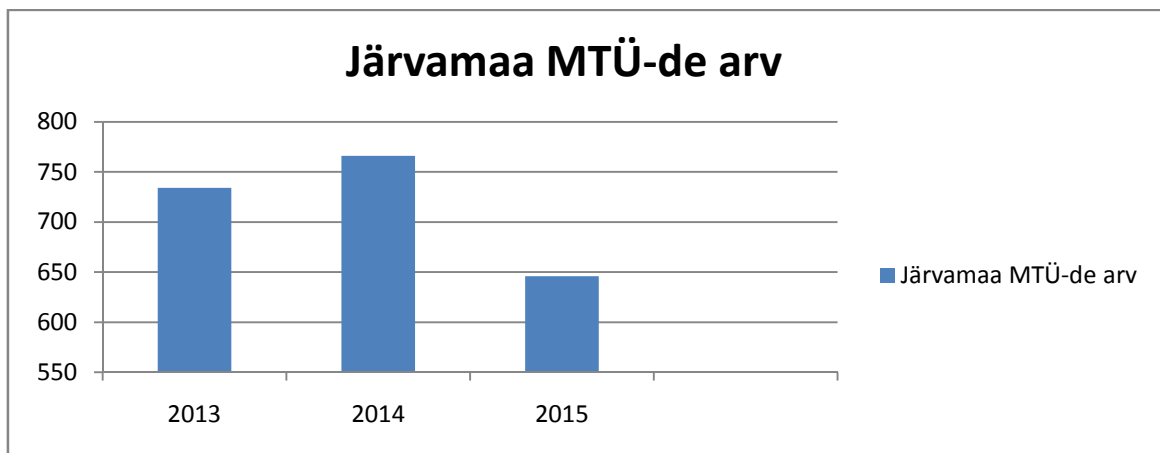
01.10.1996[WWW]<https://www.riigiteataja.ee/akt/117122010028?leiaKehtiv> (07.12.2015)

⁴¹ Kättesaadav: Lagerspetz, Mikko (2007). Kodanikuühiskonna lühisõnastik. Tallinn: Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit. Kättesaadav: <http://www.digar.ee/arhiiv/et/raamatud/8640> lk 17

Eesti Kodanikuühiskonna Arengukontseptsiooni rakendamisest (EKAK) väljendab avaliku võimu organite ja kodanikeühenduste koostöötahet rahva omaalgatusliku organiseerumise ja tegevuse toetamiseks. Vabatahtlikke ühendusi moodustades tekib inimestel uusi võimalusi oma huvide, väärtuste ja eesmärkide väljendamiseks ja järgimiseks ning avalikuks aruteluks, nagu ka oma jooksvate eluprobleemide iseseisvaks lahendamiseks ja vastastikuseks abiks. Kodanikeühendustega arvestamine ja koostöö nendega suurendavad avaliku võimu tegevuse tulemuslikkust ja süvendavad selle õiguspärasust kodanike silmis.⁴²

Joonis 2. MTÜ-de arv 3 aasta lõikes Järvamaal

Allikas: Autori koostatud

Registrite ja infosüsteemide keskuse statistika andmetel oli Järvamaal 01.12.2013 seisuga 734 MTÜ-d, 01.01.2014 tõusis see number 766 MTÜ-ni ning 01.12.2015 seisuga oli MTÜ-de arv Järvamaal langenud 646-ni.⁴³ Kuni 2015 aasta oktoobri kuuni oli MTÜ-de arv kerkinud 788 siis algas langus. Enamasti põhjustab languse MTÜ likvideerimine või siis ümber registreerimine teise omavalitsusse. Üldiselt on vabaihenduste osakaal jätkuvas tõusutrendis, mis on väga positiivne nähe. Üha suurema osa kohaliku omavalitsuse rollist võtavad üle MTÜ-d. Kareda vallas on üheks üle võetud ülesandeks kalmistute korrashoid. See ülesanne delegeeriti Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku Järva-Petri Püha Peetruse kogudusele. Tänu selle ülesande delegeerimisele tegeleb kalmistutel lume, lehtede ja muu koristustöödega, kui ka haljasalade niitmisega koguduse MTÜ. Delegeerimise eesmärk ei ole raha kokkuhoid vaid kogudusel on kergem jälgida olukorda kalmistul ning vajadusel on neil võimalik kiiremini sekkuda. Lisaks on

⁴²KODANIKUALGATUST TOETAVAD VÄÄRTUSED JA KÄITUMISMUSTRID EESTI ELANIKKONNAS 2011-2012 Kodanikuühiskonna sihtkapital
 .[WWW]http://www.ngo.ee/sites/default/files/files/10_26918226_Uuringuraport_Kodanikualgatus_toetavad_vaartused_ja_kaitumismustrid_Eesti_elanikkonnas_2011-2012_uuringu_teostaja_Kodanikeuhiskonna_uurimis-ja_arenduskeskus_Tallinna_Ulikool.pdf (17.09.2015)

⁴³Statistikaamet .[WWW]<http://www.rik.ee/et/e-ariregister/statistika>(20.09.2015)

Kareda vallas ka kooli juurde lisateenuseid toonud kohalik mittetulundusühing Läbi Tähevärava, kelle abiga oli koolil võimalus nii mõnigi koolile tähtis ametikoht täita. 2014 aastal said tööd peetri koolis Logopeed, sotsiaalpedagoog ning korraldati mitmeid loenguid, mida kooli oma vahenditega poleks olnud võimalik teha. Kohaliku vaba aja veetmise võimaluste eest Peetri alevikus hoolitseb MTÜ Energia- ja Tervisekeskus, kes korraldab õpitubasi, on välja ehitanud jõusaali ning korraldanud erinevaid üritusi. Antud MTÜ on tegutsenud küll vaid 2014 aasta aprillist, kuid on antud aja jooksul suutnud palju ära teha. Eelnevatel aastatel on omavalitsuse keskuses kultuurielu edendanud omavalitsus ise, oma rahadega. Lisaks on vallas veel mitmeid aktiivseid vabäühendusi, mis aitavad kohalikku elu edendada. Näitena saab välja tuua MTÜ Karessen-i, kes on südameasjaks võtnud Kareda vallas asuva Esna vana vallamaja hoone korrastamise, kus samuti korraldatakse erinevaid üritusi ning kus on lisaks võimalus õppida erinevaid vanemaid ehitusvõtteid. MTÜ Kilplaste Gild on Kareda valla kõige suurem turismimagnet pakkudes elamusretkesi, korraldades õpitubasi, sünnipäevasi ning muid üritusi.

Järvamaa kodanikuühiskonna arengukava 2011-2018 väljendab järgmist:

Kodanikeühendusi on palju, kuid aktiivselt tegutsevaid inimesi neis on vähe. Samuti on palju mittetulundusühingute liikmetele korraldatavaid üritusi või sündmusi, kuid kõigile ei jätku osalejaid. Ühenduste eestvedajad on ülekoormatud, see sunnib tegevuste osas tegema valikuid, sest kõigega tegeleda ei jõua. Mõistliku koostöö asemel konkureerivad kodanikeühendused üksteisega raha, inimeste ja tähelepanu pärast, samas on palju rakendamata inimressurssi. Järvamaa elanike arv väheneb, sageli lahkuvad ka aktiivsed tegijad, põhjuseks võib olla asjaolu, et vähe on põnevaid väljakutseid ja tunnustust või puudub motivatsioon jäämiseks.⁴⁴

Paljude nõrgemate vabäühenduste jaoks on probleemiks liigne paberimajandus ja tugiinstitutsioonide vähesus. Kodanikel on vähe teadlikkust muutustest, protsessidest, avalikust haldusest, samuti on neis vähe iseseisvust ja otsustusvõimet. Kohalikel omavalitsustel puudub sageli huvi kogukonnaga koostööd teha või kodanikeühenduste tegevust toetada, sest saadav kasu või toetuse kasutuse eesmärk on ebaselge. Omavalitsuste poolne mittetulundusühenduste kaasamine otsuste tegemise protsessi on kaootiline ning sõltub sageli isikutest, mitte kirjalikest kokkulepetest. Liiga harva esineb tulemuslikku koostööd vabäühenduste ja ettevõtjate vahel.

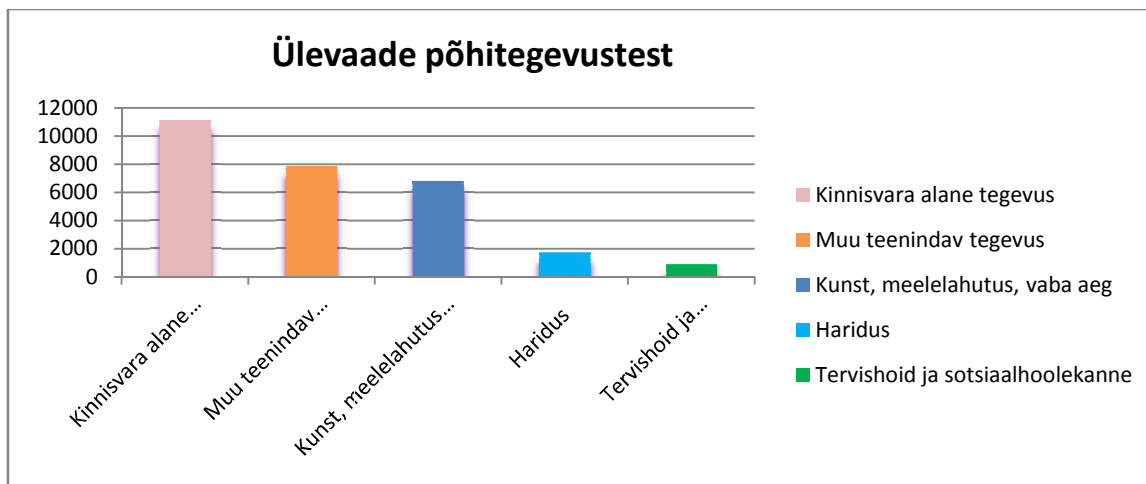
⁴⁴Järvamaa Kodanikuühiskonna Arengukava 2011-2018 Paide 2011
[WWW]http://www.kodukantjarvamaa.planet.ee/content/menu1/tegevus/arhiivv/JARVAMAA_KODANIKUUHISKONNA_ARENGUKAVA_2011-2018.doc. lk 15-16 (28.20.2015)

Suhted põhinevad peamiselt isiklikel kontaktidel, erinevad osapooled ei ole oma huvidest ja vajadustest üksteisele selgelt teada andnud.⁴⁵

Järgnevalt jooniselt on näha 6 kõige populaarsemat põhitegevust, mida MTÜ-d äriregistris oma põhitegevuseks on märkinud. Lisa 2 on välja autor välja toonud registre ja infosüsteemide keskuse statistika, kõigi MTÜ-de tegevusvaldkonnad.

Joonis 3. MTÜ-de populaarsemad põhitegevused

Allikas: Autori koostatud

Äriregistri statistika järgi on 6 kõige populaarsemat MTÜ-de põhitegevust:

- 1) Kinnisvara alane tegevus 11 140
- 2) Muu teenindav tegevus 7853
- 3) Kunst, meelelahutus ja vaba aeg 6681
- 4) Haridus 1702
- 5) Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne 859
- 6) Kutse- teadus ja tehnikaalane tegevus 700

Mis kasu saab riik vabaihenduste tegemistest? Vabaihendused tegelevad tihti teemadega, millega avalik ja äri sektor tegeleda ei saa või ei taha, reageerivad ühiskonna valukohtadele kiiresti ning suudavad oma tegevusega keerulisemaid probleeme ära hoida. Samuti osutavad nad teinekord paremaid ja kättesaadavamaid avalikke teenuseid, sest tunnevad paremini inimeste ja kogukonna vajadusi.⁴⁶

⁴⁵Järvamaa Kodanikeühiskonna Arengukava 2011-2018 Paide 2011
 [WWW]http://www.kodukantjarvamaa.planet.ee/content/menu1/tegevus/arhiiv/JARVAMAA_KODANIKUUHISKONNA_ARENGUKAVA_2011-2018.doc. lk 15-16 (28.20.2015)

⁴⁶ Vabaihenduste manifest 2015.
 [WWW][http://www.ngo.ee/sites/default/files/files/Vabaihenduste%20manifest%202015\(1\).pdf](http://www.ngo.ee/sites/default/files/files/Vabaihenduste%20manifest%202015(1).pdf) lk 2 (22.09.2015)

Mittetulundusühingud mitte ainult ei võimalda meile haridust ja tervishoiu teenuseid, vaid võimaldavad meil vaadelda suuri kunstiteoseid, praktiseerida enda valitud usku, toetada looduse ja keskkonna säilimist, aidata looduskatastroofide ohvreid ja palju muudki.⁴⁷

1.5 Avalike teenuste delegerimise võimalused mittetulundusühingutele

Avalik teenus – avalikkusele järjepidevalt osutatav teenus, kaup, info või hüve, mida osaliselt või täielikult korraldab avalik sektor. Avalik teenus tuleneb avalikust huvist ning sisaldab nii avaliku sektori kohustuslikke kui ka vabatahtlikke ülesandeid ehk haldusülesandeid. Teenus võib olla piiramatu ligipääsuga või suunatud konkreetsele sihtgrupile.⁴⁸

Avalike teenuste alane partnerlus jõudis Eestisse 1980.–90. aastate lääne haldusjuhtimise reformide järellainetusena. Mõjutatuna tollastest ühiskondlikest muudatustest, on ka siinne avalik sektor asunud paljusid avalikke teenuseid pakkuma koostöös eraettevõtete ja vabaiühendustega.⁴⁹

Peamised avalikud teenused, mida osutatakse partnerluses vabaiühendustega, ei ole viimastel aastatel muutunud ning nendeks on⁵⁰

- sotsiaalteenused (lastele, kodututele, töötutele, erivajadustega inimestele, vanuritele, vägivalla ohvritele, sõltlastele jt abivajajatele);
- kultuuriteenused (üritused, seltsimajad, laululavad, muuseumid jne);
- spordiga seotud tegevused (treeningud, baasid, professionaalsed ja rahvaspordiüritused jne);
- vaba- ja huviharidus (käsitöö, muusika, tants jne);
- noorsootöö (noortekeskused, laagrid, noorteraadio jne);
- kohaliku elu arendamine (külaseltside ja rahvamajade tegevus);
- elamumajandus ja heakord, keskkonnahoid, haridus, tervishoid, päästeteenused, kuriteoennetus, usuteenused jms.

⁴⁷Infographic: What is Driving Nonprofit Sector's Growth? (10.12.2013)[WWW]<https://nonprofitquarterly.org/2013/12/10/infographic-what-is-driving-nonprofit-industry-growth/> (27.11.2015)

⁴⁸Käsiraamat Vabaiühendused ja partnerlus avaliku sektoriga (EMSL 2011) [WWW]<http://www.ngo.ee/sites/default/files/files/Vaba%C3%BChendused%20ja%20avalikud%20teenused%20-%20partnerlus%20avaliku%20sektoriga.pdf> lk 8 (28.10.2015)

⁴⁹ Ibid. lk 10

⁵⁰ Ibid lk 13

Partnerlusena avalike teenuste osutamisel tuleks mõista olukorda, kus vabäühendused või eraettevõtted osutavad avalikke teenuseid koostöös riigi või omavalitsustega. Keskseimaks vormiks on lepinguline delegerimine, kuid praktikas toimib avaliku võimu ja vabäühenduste koostöö ka nn strateegilise partnerlusena, kus avalike teenuste osutamiseks eraldatakse vabäühendustele sihtotstarbelisi toetusi või antakse kasutada muid avalikke ressursse (nt ruumid, maa). Vähemal määral, eriti just kohalikul tasandil, saab vabäühenduste puhul kõneleda teistest võimalikest partnerlusvormidest, nagu avaliku sektoriga ühisorganisatsioonide moodustamine või ühine taristu rajamine ning haldamine⁵¹

Dennis Yong pakub välja idee, et vabäühenduste ja omavalitsuse vahelist partnerlust saab jagada kolme erinevasse vormi: täitev, täiendav ja võistlev. Täitev tähendab, et vabäühendused pakuvad teenuseid mis on jäänud omavalitsuse poolt täitmata. Täiendav on selline vorm kus tehakse omavalitsusega koostööd teenuse paremaks pakkumiseks ning viimasena võistlev vorm koostööks on siis selline et kohalik omavalitsus kohandab oma poliitikat vastavalt mittetulundusühingule. Selline jaotus on informatiivne ning ei tõstata kogu keerukust kohaliku omavalitsuse ja mittetulundusühingute koostöö osas.⁵²

Poliituuringu keskus Praxis on andnud välja 2009 aastal väljaande “Kuidas arendada kohalikke avalikke teenuseid omavalitsuste ja kodanikeühenduste koostöös?” Antud trüksi on teinud alljärgnevad põhijäreldused teema kohta.

- 60% omavalitsustest delegerivad avalike teenuste osutamist mittetulunduslikele organisatsioonidele (MTÜdele), kuid sageli ei osata kodanikeühenduste ja koostöö potentsiaalitäielikult rakendada.
- Suuremad omavalitsused delegerivad teenuste osutamist sagedamini ning süsteemsemalt.
- Kodanikeühendustele avalikke teenuseid delegerinud omavalitsused on väga rahul osutatava teenuse kvaliteediga, teenuseosutaja lähedase kontaktiga sihtrühmadega ning valdavalt ka organisatsioonilisesuutlikkusega.
- Kõige jätkusuutlikumad koostöösuhetud teenuste osutamisel on sotsiaalvaldkonnas.

⁵¹Ibid.

⁵²Introduction: Understanding the Relationships Between Nonprofit Organizations and Local Governments 2006 [WWW]https://localgov.fsu.edu/publication_files/Feiock&Andrew_Nonprofits%20and%20Local%20Government.pdf lk 760 (15.12.2015)

- Väiksemad omavalitsused peavad tegema rohkem piirkondlikku koostööd valitsemisuuutlikkusetõstmiseks ja teenuste osutamiseks.
- Teenuste jätkusuutlikkus on sageli ohus, kuna teenuseid finantseeritakse tavaliselt ainult osaliselt ning harva mõeldakse teenuste arendamise peale.
- Avalike teenuste delegeerimise kaudu on omavalitsustel oluline mõju kolmanda sektori arengule.

Autor on seisukohal, et antud järeldustele tasuks tähelepanu pöörata ning järgnevatel koostööde puhul tuleks antud järeldusi arvesse võtta. Selge on, suurematel omavalitsustel on suuremad võimalused MTÜ-sid toetada, ning ei saa oodata, et väiksemad omavalitsused sama palju panustavad. Tähtis on aru saada ka sellest, et kui kord on toetatud tegevust ei taga see automaatselt jätkusuutlikust, ning teenuse pikaajalist jätkumist.

Üldiselt omavad rohkem kui pool Eesti MTÜ-dest püsivaid koostöösuhteid kohaliku omavalitsusega. Valdkonniti on levinumad kohaliku omavalitsuse partnerid sotsiaalteenuste (71%), naabruskonna elukvaliteedi edendamise (68%) ja sotsiaalsete rühmade huvide esindamisega tegelevad MTÜ-d (53%). Keskmisest harvemini on loonud sellised koostöösuhted ühendused, mille tegevusalaks on tervishoid (12%), põllumajandus (13%), looduskeskkond (25%) või kutseliidule omane tegevus (26%). Kohaliku omavalitsusega on koostöösuhete loomisel edukamad võrgustunud, st katusorganisatsiooni kuuluvad MTÜ-d. Ligi pool katusorganisatsiooni kuulujatest teeb püsivalt koostööd ka kohaliku omavalitsusega. Katusorganisatsiooni mittekuuluvate MTÜ-de seas on selliseid ühendusi üksnes 36%. Samuti selgub, et kodanikualgatusse sagedamini vabatahtlikke kaasavad MTÜ-d on sagedasemad kohalike omavalitsuste partnerid. Vabatahtlikke mittekaasavatest MTÜ-dest omab 30% kohaliku omavalitsusega koostöösuhteid, samas kui vabatahtlikke kaasavate ühenduste seas on sama näitaja 56%. Seega on professionaalsematel MTÜ-del ka suurem tõenäosus sõlmida KOV-iga püsivad koostöösuhted.⁵³

Organisatsiooni peamise tegevusvaldkonna järgi on 2014. aasta uuringu andmetel teistest sagedamini (ligikaudu 50%) saanud KOV-i toetust sotsiaalteenuseid osutavad, naabruskonna ja piirkonna elukvaliteeti edendavad ning spordi ja kehakultuurigategelavad ühendused. Võrreldes 2009. aasta andmetega on KOV viimase viie aastajooksul vähendanud MTÜ-de toetusi

⁵³Kodanikualgatusse institutsionaliseerumine Eestis 2014
[WWW]<http://www.kysk.ee/failid/Upload/files/KUAK%2014%20raport.pdf> lk 40 (25.12.2015)

kultuuri/kunsti ning vaba aja sisustamise või huvialase tegevuse valdkondades tegutsevatele MTÜ-dele.⁵⁴

Vabaihenduste ja avaliku sektori teenustealase partnerluse levinuimad vormid on

1. lepinguline delegerimine ehk avaliku sektori ülesande vabaihendusele täitmiseks andmine;
2. projekti või tegevuse toetamine;
3. vara kasutusse andmine teenuse osutamiseks.⁵⁵

Lepinguline delegerimine

Lepingulisel delegerimisel annab riik või omavalitsus avaliku teenuse täideviimise üle erafirmale, kodanikuühendusele või teisele avalikule organisatsioonile, kuid säilitab kontrolli ja vastutuse teenuse pakkumise üle. Teenuse finantseerimise kohustus jaguneb reeglina riigi/omavalitsuse ja teenuse lõpptarbija vahel. Delegerimise protsess võib lõppeda ka senise riigi- või omavalitsusüksuse jätkamisega, kui selle üksuse pakkumine osutus parimaks või kui selgus, et turul puuduvad alternatiivsed pakkujad.⁵⁶

Halduskoostöö seadus sätestab lepingulise delegerimise lubatavust.

Kohalik omavalitsus võib talle seadusega või selle alusel pandud haldusülesannet volitada juriidilist või füüsilist isikut täitma seaduse alusel antud haldusaktiga või seaduse alusel käesolevas seaduses sätestatud tingimustel ja korras sõlmitud halduslepinguga. Haldusülesande täitmiseks volitamise korral võib sõlmida tsiviilõigusliku lepingu, kui seadus ei näe ette üksnes halduslepingu sõlmimist, lepinguga ei reguleerita avaliku teenuse kasutaja või muu kolmanda isiku õigusi ega kohustusi, riiki või kohalikku omavalitsust ei vabastata tal lasuvatest kohustustest ja ülesande täitmisel ei kasutata täidesaatva riigivõimu volitusi. Kui lepingust selgelt ei nähtu poolte tahe sõlmida tsiviilõiguslik leping, eeldatakse, et tegemist on halduslepinguga.⁵⁷

Kõige enam lepinguid delegeritakse spordivaldkonnas (21% kõigist lepingutest), sotsiaalteenuste osutamiseks (18,2%) ja kultuurivaldkonnas (16,5%). Sotsiaalteenuseid osutatakse

⁵⁴Ibid lk 50

⁵⁵Käsiraamat Vabaihendused ja partnerlus avaliku sektoriga (EMSL 2011) [WWW] <http://www.ngo.ee/sites/default/files/files/Vaba%C3%BChendused%20ja%20avalikud%20teenused%20-%20partnerlus%20avaliku%20sektoriga.pdf> lk 11 (28.10.2015)

⁵⁶Hea kodanik. Mis on delegerimine (2011) [WWW] <http://www.ngo.ee/teenused-kkk> (03.11.2015)

⁵⁷Halduskoostöö seadus RT I, 23.03.2015, 68 § 3. Haldusülesande täitmiseks volitamine [WWW] <https://www.riigiteataja.ee/akt/12792920> (03.11.2015)

erivajadustegainimestele, eakatele, perevägivald ohvritele, kodututele, töötutele ja sõltlastele peamiselt nõustamise vormis, eakatele ja erivajadustegainimestele pakutakse ka hooldusteenust. Spordivaldkonnaskorraldatakse spordiüritusi, viiakseläbi spordiringide ja treeningrühmade tööd ning tehakse investeeringuid sportimisvõimaluste arendamiseks (staadionid jms). Kultuurivaldkonnaskorraldatakse avalikke kultuuriüritusi, kultuuriringide ning muuseumide tööd.

Avalike teenuste delegerimise õigusliku raamistiku moodustavad järgmised seadused:⁵⁸

- haldusmenetluse seadus (HMS) kui haldustegevust reguleeriv üldseadus nii haldusaktide kui halduslepingute kohta;
- halduskoostöö seadus (HKTS) kui eriseadus haldusülesannete üleandmiseks;
- võlaõigusseadus (VÕS) kui üldseadus eraõiguslike lepingute kohta, kohaldub ka halduslepingute suhtes, arvestades HM Sis, H KTSis ja eriseadustes sätestatud erisusi;
- riigivastutuse seadus (RVastS), mis on oluline haldusülesande delegerimisega kaasneva vastutuse puhul;
- riigihangete seadus (RHS), mis reguleerib partneri valikut ning nii eraõigusliku lepingu kui ka halduslepingu sõlmimise protsessi;
- tsiviilseadustiku üldosa seadus (TsÜS), mis reguleerib tsiviilõiguse üldpõhimõtteid, olulised on eelkõige esindusõiguse ja tehingute kohta käivad sätted;
- halduskohtumenetluse seadustik (HKMS) on oluline toetuse eraldamisega seotud vaidluste lahendamisel ja halduslepingu vaidlustamisel;
- tsiviilkohtumenetluse seadustik (TsMS) reguleerib vaidluste lahendamist eraõiguslike lepingute puhul;
- valdkondlikud eriseadused, mis võivad näha ette halduslepingu sõlmimise volituse ning sätestada erisused halduskoostöö seadusega võrreldes (nt välistavad analüüsi koostamise või riigihanke menetluse, täpsustavad lepingu tingimusi või järelevalve tegemise korda jne). Samuti võivad eriseadused reguleerida toetuste eraldamise üldpõhimõtteid (nt sotsiaalhoolekande seadus).

⁵⁸Käsiraamat Vabaihendused ja partnerlus avaliku sektoriga (EMSL 2011)

[WWW] <http://www.ngo.ee/sites/default/files/files/Vaba%C3%BChendused%20ja%20avalikud%20teenused%20-%20partnerlus%20avaliku%20sektoriga.pdf> lk 13 (22.10.2015)

Projekti või tegevuse toetamine

Projekti või tegevuse toetamine võib väljenduda nii, et avalik võim võtab endale (passiivse) toetaja rolli, sekkumata teenuse osutamise seotud igapäevastesse tegevustesse ning võtmata ka otsest vastutust teenuse kvaliteedi ja tulemuste eest. Avalik võim ei telli siin teenust, vaid toetab avalikkusele suunatud teenuse osutamist. Rahalisi toetusi eraldatakse sõltuvalt ühenduste nõudlusest, kus oluline pole niivõrd valdkonnapoliitiliste eesmärkide saavutamine (nt sotsiaalpoliitika jne), kuivõrd kodanike algatatu toetamine iseenesest.⁵⁹

Autor on leidnud, et Kareda vallas saaks tuua näitena selle, et omavalitsus toetab vallas tegutsevat MTÜ-d Energia- ja Tervisekeskus, andes omaosaluse MTÜ poolt rajatava virgestusala projekti rahastamiseks.

Vara kasutusse andmine teenuse osutamiseks

Vara tasuta või soodsama hinnaga kasutusse andmisega toetab avalik sektor vabäihenduste tegevust avalikkusele suunatud teenuse osutamisel.⁶⁰

Kohalik omavalitsus annab oma vara kolmandate isikute kasutusse vastavalt selles omavalitsusüksuses kehtivale vara valdamise, kasutamise ja käsutamise korrale. Vara kasutusse andmisel sõlmib kohalik omavalitsus rendilepingu või vara tasuta kasutamise lepingu. Lepingus kindlaksmääratud tingimuste tõttu võib tekkida kohalikule omavalitsusele täiendavaid rahalisi kohustusi (parenduste hüvitamine) või lepingu lõppemisel võib muutuda vara omanik (rentniku vara väljaostuõigus). Seega omab suurt tähtsust, missugused konkreetset kohustused on kohalik omavalitsus endale rendilepingut sõlmides võtnud, samuti missugused õigused on rentnikule antud.⁶¹

Autor on leidnud, et nii mitmedki tegutsevad MTÜ-d ja seltsid on Kareda vallas saanud tasuta mingi vara kasutamise õiguse. MTÜ Karessen tegutseb Kareda vallale kuuluvas hoones tasuta kasutamise lepingu alusel, korraldades seal erinevaid üritusi jms. MTÜ Kilplaste Gild pakub oma teenuseid Kareda vallale kuuluvas Müüsleri pargis. Noorteühing Savi käsutuses on suur

⁵⁹Käsiraamat Vabäihendused ja partnerlus avaliku sektoriga (EMSL 2011)

[WWW]<http://www.ngo.ee/sites/default/files/files/Vaba%C3%BChendused%20ja%20avalikud%20teenused%20-%20partnerlus%20avaliku%20sektoriga.pdf> lk 13 (22.10.2015)

⁶⁰Käsiraamat Vabäihendused ja partnerlus avaliku sektoriga (EMSL 2011)

[WWW]<http://www.ngo.ee/sites/default/files/files/Vaba%C3%BChendused%20ja%20avalikud%20teenused%20-%20partnerlus%20avaliku%20sektoriga.pdf> lk 11 (22.10.2015)

⁶¹ Juridica Kohaliku omavalitsuse vara kasutusse andmise

põhimõtted [WWW]http://www.juridica.ee/juridica_et.php?document=et/articles/2001/8/6628.SUM.php (11.12.2015)

maatükk, kuhu vajadusel suusaradasid saab sisse lükata. MTÜ Energia- ja Tervisekeskus kasutab Kareda valla majas asuvat saali tasuta kasutamise lepingu alusel.

See on üks väga levinud toetamise võimalus omavalitsuse poolt, üheltpoolt annab ta kasutada ruumid ja teisalt saab vastu teenused, mida kohalikud elanikud saavad kasutada, kas siis seltsitegevuse, erinevate ürituste korraldamiseks või vaba aja sisustamiseks.

2. MITTETULUNDUSÜHINGUTE TEGEVUS KAREDA VALLAS

2.1 Kareda valla lühitutvustus

Antud peatükis kirjeldab autor Kareda valla üldandmeid, andes ülevaate vallast, millele autor on oma töös keskendunud. Töö autor on kasutanud Kareda valla kodulehel ning valla arengukavas olevaid andmeid.

Kareda valla pindala on 91,6 km². Kareda vald moodustati Esna vallast 1938. aastal.⁶²

2015. aasta jaanuari seisuga elab Kareda vallas 621 inimest

Kareda vald asub Järvamaa keskosas piirnedes põhja poolt Järva-Jaani vallaga, idast Koeru vallaga, lõunast Koigi vallaga ja Paide vallaga ning läänest Roosna-Alliku vallaga.⁶³ Kareda vallas on 11 küla: Kareda, Ammuta, Esna, Õle, Öötlä, Viru, Ataste, Müüsleri, Köisi, Vodja, Ämbra ning valla keskus Peetri alevik.⁶⁴

Peetri alevikus on põhikooli ja lasteaeda ühendav Peetri kool. Kareda vallamajas tegutseb ka spordikeskus, raamatukogu, postipunkt, rahvamaja ja perearst. Külaplatsid asuvad Müüsleris, Esnas ja Öötlas.

Peamised tootmisalad on taime- ja loomakasvatus (piimakari), metsamajandus, puidu- ja lihatööstus. Esnas tegutseb kitselaut-meierei. Oluline turismikeskus on Müüsleri mõisaparki rajatud ajaviitepark nn kilplaste küla (Kilplala).⁶⁵

Kareda vald paikneb Pandivere kõrgustiku edelaserval. Parimad põllumaad on Müüsleri- Peetri- Esna- Ammuta piirkonnas (Peetrit on nimetatud Järvamaa viljaaidaks). Valla lõunaosas on suured

⁶²Kareda valla arengukava 2014-2020[WWW][https://kareda.kovtp.ee/tutvustus-ja-asukohthttp://www.kareda.ee/avalik/1.3.Kareda%20valla%20arengukava%20aastateks%202014_2020%20\(18.11.14\).pdf](https://kareda.kovtp.ee/tutvustus-ja-asukohthttp://www.kareda.ee/avalik/1.3.Kareda%20valla%20arengukava%20aastateks%202014_2020%20(18.11.14).pdf) lk 4 (16.11.2015)

⁶³Kareda valla kodulehekülg.[WWW]<https://kareda.kovtp.ee/tutvustus-ja-asukoht> (16.11.2015)

⁶⁴Kareda vald [WWW]https://et.wikipedia.org/wiki/Kareda_vald

⁶⁵Kareda valla arengukava 2014-2020[WWW][https://kareda.kovtp.ee/tutvustus-ja-asukohthttp://www.kareda.ee/avalik/1.3.Kareda%20valla%20arengukava%20aastateks%202014_2020%20\(18.11.14\).pdf](https://kareda.kovtp.ee/tutvustus-ja-asukohthttp://www.kareda.ee/avalik/1.3.Kareda%20valla%20arengukava%20aastateks%202014_2020%20(18.11.14).pdf) lk 4 (16.11.2015)

sood ja metsad, kesk- ja põhjaosas valdavalt põllud. Ammuta külas on laialdane karstiväli. Peamised loodusvarad on mets ja põhjavesi.⁶⁶

Kareda vallas tegutseb 19 mittetulundusühingut: Müüsleri Küla Selts, Viru Küla Selts, Peetri Küla Selts, Noorteühing Savi, Õle Küla selts, MTÜ Peetri lapsed, MTÜ Öötla Arendus, MTÜ Rakuke, Korteriühistu KAREDA TSENTRUM, Mittetulundusühing Peetri Kodusoojus, Eesti Evangeelse Luteriku kiriku Järva-Peetri Püha Peetruse kogudus, MTÜ Karessen, Mittetulundusühing Kilplaste Gild, Mittetulundusühing Tiivasirutus, Mittetulundusühing Läbi Tähevärava, MTÜ Energia- ja Tervisekeskus, Esna Küla Selts, MTÜ Esna Teemaja ja Türi-Tammsalu Matkatee MTÜ.⁶⁷ Lisaks loetletule tegutseb Kareda vallas ka Müüsleri Saare Selts, kes küll ei ole registreeritud Kareda valda, kuid tegutseb siin.

2.2 Uurimusmeetodid

Antud lõputöö koostamises on autor kasutanud kvalitatiivset uurimismeetodit. Andmete kogumiseks on autor koostanud küsimustiku (Lisa 4) . Küsimustik koosneb 23 küsimusest, millest osa on valikvastustega. Koostatud küsimustik on mõeldud juhatuse liikmetele vastamiseks.

Küsimustiku koostamise eesmärk on saada vastused alljärgnevale küsimustele:

- 1) Kaardistada aktiivsed MTÜ-d Kareda vallas.
- 2) Selgitada välja MTÜ-de tegevussuunad ning peamised probleemid tegutsemiseks.
- 3) Millised on erinevad võimalused raha taotlemiseks ning teenuste arendamiseks?
- 4) Kuidas tagavad MTÜ-d oma jätkusuutlikkuse?
- 5) Kui palju tehakse koostööd kohaliku omavalitsusega?

Antud küsimustik on jagatud 4 alagruppi.

⁶⁶Kareda valla arengukava 2014-2020[WWW][https://kareda.kovtp.ee/tutvustus-ja-asukohthttp://www.kareda.ee/avalik/1.3.Kareda%20valla%20arengukava%20aastateks%202014_2020%20\(18.11.14\).pdf](https://kareda.kovtp.ee/tutvustus-ja-asukohthttp://www.kareda.ee/avalik/1.3.Kareda%20valla%20arengukava%20aastateks%202014_2020%20(18.11.14).pdf) lk 4 (16.11.2015)

⁶⁷Kareda valla Ehitusspetsalist Valdur Permansonini koostatud nimekiri Kareda vallas tegutsevatest mittetulundusühingutest (18.10.2015)- autori valduses.

1. Küsimused ühingu kohta. Selles blokis tuleb vastata MTÜ-d tutvustavatele küsimustele, kirja panna ühingu nimi, määrata tegevusvaldkond, anda teada liikmete arv ning MTÜ asutamise aeg.
2. Küsimused rahastusvõimaluste kohta. Selles osas tuleb vastata juhatuse liikmel küsimustele, mis puudutavad rahastamist. Autor küsis rahastusallikaid ning seda, milliste tegevuste või inventari soetuseks on MTÜ toetust küsinud ning ka seda, kui toetust ei ole saadud, kas tegevus on jäänud tegemata.
3. Küsimused koostöö kohta. Antud osas puudutavad küsimused koostööd. Erilist tähelepanu pööratakse koostööle kohaliku omavalitsusega. Lisaks ka koostöö vabatahtlikega.
4. Hinnangud MTÜ-de tegevustele. Käesolevas blokis annavad MTÜ juhatuse liikmed hinnanguid MTÜ-de tegevusele Kareda vallas. Lisaks avaldavad arvamust MTÜ-de aktiivsust vähendavate põhjuste kohta. Arutlevad selle üle, milliseid ülesandeid peaks ja võiks kohalik omavalitsus rohkem MTÜ-dele delegeerida ning ka sellest, kuidas motiveerida inimesi rohkem MTÜ-sid looma.

2.3 Kareda vallas tegutsevad MTÜ-d

Käesolevas peatükis kirjeldab autor, Kareda vallas tegutsevaid vabäühendusi; seda, kuidas aitavad MTÜ-d kaasa kohaliku omavalitsuse arendamisele ning milliseid ülesandeid on vabäühendused enda kanda võtnud avalike teenuste säilitamise osas Kareda vallas. Veel antakse ülevaade Kareda Valla MTÜ-de tegevusvõimekuse ning ka jätkusuutlikkuse osas.

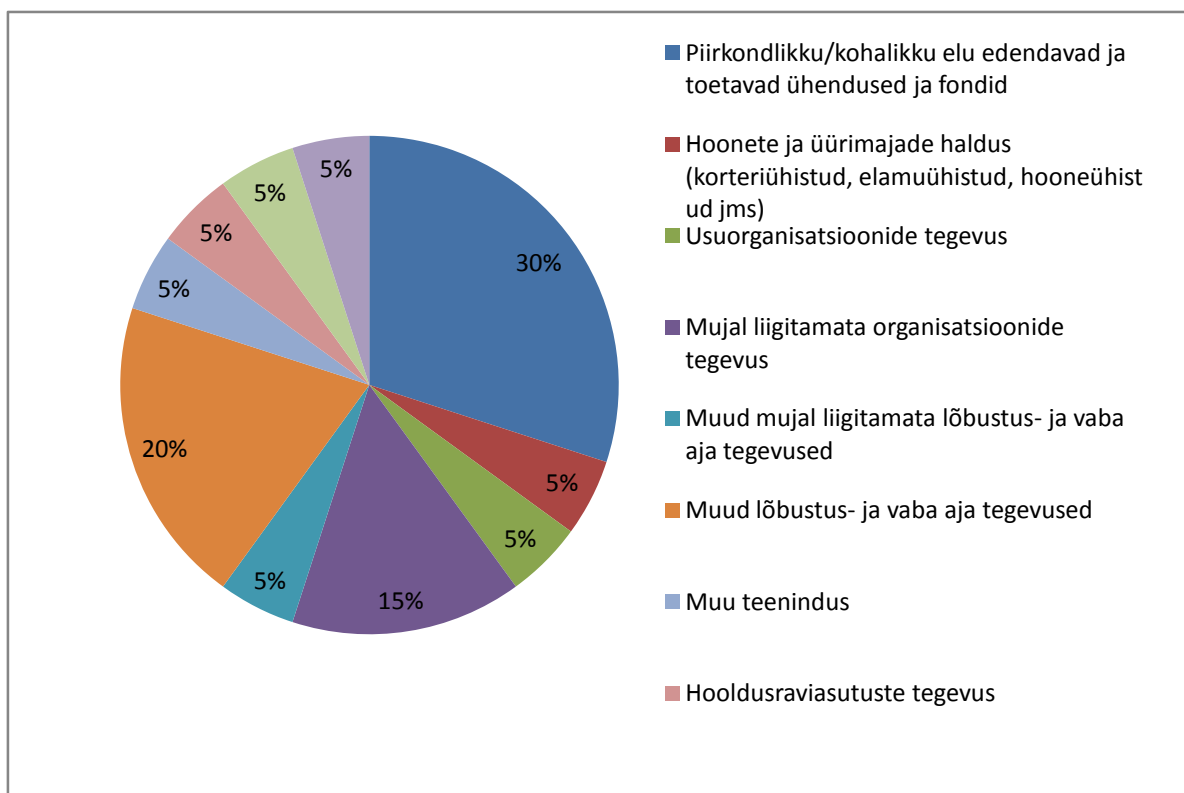
Kareda vald on Järvamaa kõige väiksem omavalitsus, kuid ometi tegutseb äriregistri andmetel siin 19 mittetulundusühingut ja üks ühing, kes küll tegutseb siin, aga on kirjutatud sisse mujale. Kui suures vallas tunduks see tühine number, siis 621 sissekirjutatud inimese kohta, kellest ehk 70 % reaalselt ka siin veel tegutsevad/elavad, on see väga suur number.

Autor saatis kõigile mittetulundusühingutele küsimustiku, millele enamus ka vastasid. Küsimusi saadeti kokku 20 ühingule, tagasiside tuli 16 mittetulundusühingult. Vastuste põhjal tuli aga välja, et palju on ka nende hulgas hetkel mitteaktiivseid.

Järgnevas autori koostatud jooniselt on näha, millistes valdkondades Kareda vallas tegutsevad ühingut toimetavad. Lisa 3 sisaldab nimekirja Kareda vallas tegutsevatest MTÜ-st ja nende tegevusvaldkondadest.

Joonis 4. MTÜ-de põhitegevused

Allikas: Autori koostatud

Antud jooniselt on selgelt näha, et Kareda vallas on kõige populaarsemaks tegevusvaldkonnaks piirkondlikku/kohalikku elu edendavad ja toetavad ühendused ja fondid. Neid ühinguid on 6. Muud lõbustus- ja vaba aja tegevused oma tegevusvaldkonnaks nimetanud MTÜ-sid tegutseb 4. Mujal liigitamata organisatsioonide alla kuuluvad MTÜ-sid tegutseb Kareda vallas 3. Ülejäänud tegevusvaldkonnad on esindatud ühe MTÜ-ga.

Autor sai kohalikult omavalitsuselt nimekirjad 2013, 2014, 2015 aastatel kirjutatud projektide kohta (lisa 5, lisa 6, lisa 7), mida on lubatud ka lõputöös kajastada. Antud andmete põhjal leiab autor, et tegelikkuses tegutseb küll Kareda vallas palju MTÜ-sid, kuid ainult mõni neist on aktiivne projektide kirjutaja.

Selgelt on näha, et on vabaihendusi, kes proovivad ise palju projektide kirjutamisse panustada, et lisarahastust oma tegevuse läbiviimiseks leida.

Autoripoolse küsimustiku tagasiside põhjal saab väita, et 16-st vastanud mittetulundusühingust 8 tegutsevad aktiivselt, 5 tegutses varem aktiivselt ning 3 mittetulundusühingut pole kunagi aktiivselt tegutsenudki.

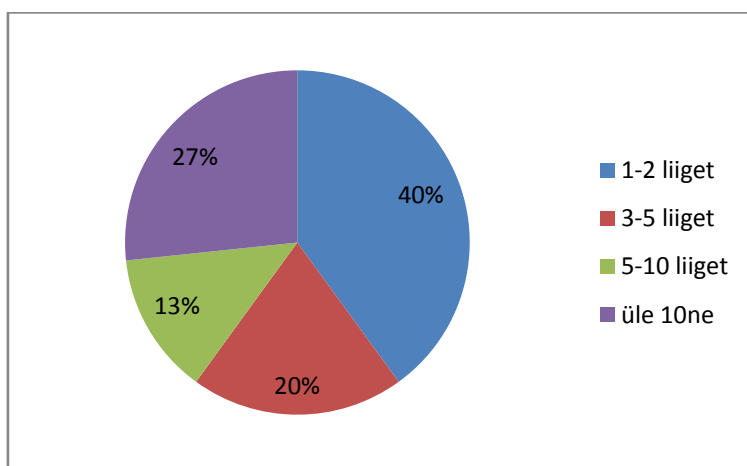
Veel saab kogutud andmete põhjal välja tuua selle, et 80% vastanud MTÜ-de liikmete ja juhatuse hulgas puuduvad kohaliku omavalitsuse liikmed ja/või ametnikud.

Küla seltsidest tegutsevad väga aktiivselt Viru küla selts ja Esna küla selts, kes korraldavad oma küla inimestele ja ka väljaspoolt küla tulijatele erinevaid üritusi. See on küla seisukohalt oluline ning ei lase kogukonna ühtekuuluvustundel hääbuda. Traditsioonilistest üritustest on tähistatud nii jõule kui ka jaanipäeva, lisaks on külaseltsi hooned avatud ka tavapäevadel, kus enamjaolt küll eakamad koos saavad käia.

Liikmeskonda iseloomustab alljärgnev joonis.

Joonis 5. Jagunemine organisatsiooni liikmete arvu järgi.

Allikas: Autori koostatud

Antud joonis iseloomustab hästi hetkeolukorda. Üle 10 liikmega organisatsioone on 4. Kõige populaarsemad on 1-2 liikmega organisatsioonid, keda on vastanute hulgas kokku 6. 3-5-liikmelisi ja 5-10-liikmelisi on vastavalt 3 ja 2.

Organisatsiooni arengu seisukohalt on autor arvamisel, et aktiivsemalt tegutsevad organisatsioonid võiks olla ka suurema liikmete arvuga, kuna küsimusele, kuidas tagate organisatsiooni jätkusuutlikuse vastasid paljud ühendused, et kaasates aktiivseid inimesi.

2.4 MTÜ-de seisukohad kohaliku omavalitsuse edendamise kohta

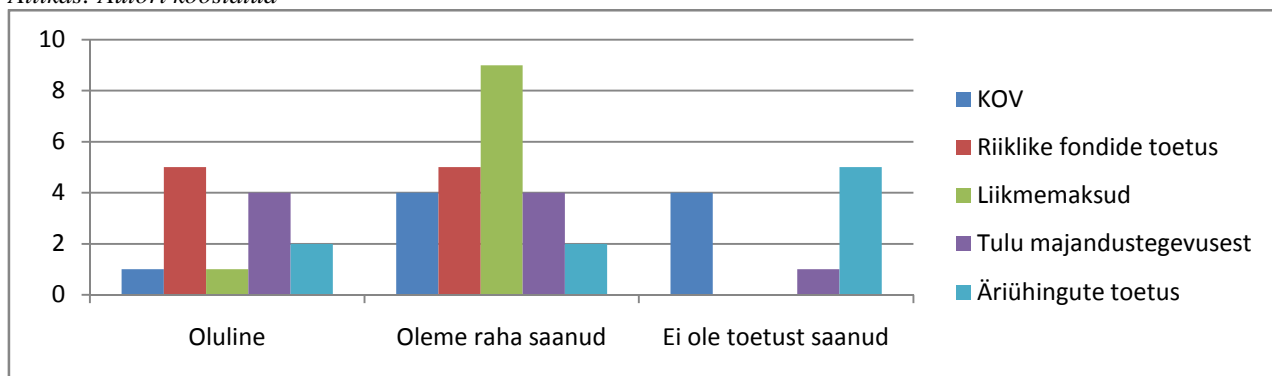
Autor on seisukohal, et kohalik omavalitsus areneb vaid tänu vabäühendustes tegutsevate aktiivsete inimeste kaasabil. Tulles tagasi selle juurde, et Kareda vald on olnud ka viimased aastad saneerimise all, siis investeeringuid kohaliku elu parandamiseks pole omavalitsuse poolt tehtud. Mittetulundusühingud on ainukesed, kes panustasidvalla edendamisse.

Küsimusele, mis on teie tegutsemise eesmärk, tuli eelkõige vastuseks külaelu edendamine, kuid ka vaba aja veetmise võimaluste parandamine. Lisaks tegutsetakse eesmärgigahariduselu ja õpetegevust toetada ning vaba aja veetmiseks soodsate tingimuste loomine ja arendamine. Samuti ka tervislike eluviiside propageerimine ning kultuuritraditsioonide alalhoidmine. Veel tegutsetakse ka ajalooliste hoonete säilitamise nimel. Võib väita, et enamus MTÜ-sid tegutseb kohalike elanike huvides.

Rahastamise allikate kohta on 16-st küsitlusest vastanud 10, kes on hetkel aktiivsed või on aktiivsed olnud varem. Samas ei saa väita, et ühingud, kes rahaga ei tegele, ei ole üldse aktiivsed, pigem tuleneb see sellest, et mõned MTÜ-d, enamjaolt küll seltsid, ei kirjuta projekte, kogu liikmemakse ega vaja oma tegevuste läbiviimiseks raha.

Joonis 6. Millised on rahastusallikad

Allikas: Autori koostatud

Eelpool oleva joonise puhul on näha, et kohalikult omavalitsuselt ei ole toetust oma tegevusele küsinud 4 ühingut. 5 ühingut on vastanud, et nemad pole toetust küsinud ka äriühingute käest ning üks vastanutest pole ka oma tegevusega tulu teeninud. Ühingud, kes on vallavalitsuse poole pöördunud, on raha küsinud projekti omaosaluse jaoks.

Liikmemaksude puhul ei saa väita, et tegemist oleks rahastusallikaga, pigem aitab liikmemaksude kogumine tegevust säilitada. Antud joonis näitab, et 10 ühingut on üldse liikmemaksu võtnud ning vaid üks nendest ühingutest peab seda oluliseks rahastusallikaks.

Antud küsimustiku puhul saab väita, et 8 ühingut on taotlenud raha fondidest. Enamjaolt on nedeks olnud EAS (Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus), KYSK (Kodanikuühiskonna sihtkapital), KOP (Kohaliku omaalgatuse programm), KULKA (Eesti Kultuurkapital), JAP (Järva Arengu Partnerid). Kõige suuremad rahasummad on Kareda valda toonud MTÜ Läbi Tähevärava, kes on taotlenud oma tegevuse läbiviimiseks Šveitsi Vabariigi Vabariigi Fondist pea 30 000 eurot.

Küsimusele: „Kui projekt ei ole saanud toetust, kas olete jätnud seetõttu ürituse/tegevuse tegemata?“, vastas kokku 9 ühingut, kellest 5 vastas, et nemad on siiski oma tegevuse läbi viinud, kas siis väiksemas mahus või otsinud muu võimaluse raha saamiseks. 4 ühingut on pidanud oma plaanist toetuse mittesaamise korral loobuma. See näitab, et ühingud püüavad enamjaolt leida lahenduse olukorras, kus toetust pole saanud. Samas on ka ühingud, kes on pidanud oma tegevuse edasi lükkama või siis plaanidest täielikult loobuma.

Vaid 2 MTÜ-d on väitnud, et teevad palju koostööd kohaliku omavalitsusega. Vastanutest 6 ühingut on märkinud, et koostööd on tehtud.

Vabatahtlikke on oma tegevusse kaasatud, kuid vaid 4 ühingut väidavad, et vabatahtlike arv ületab 10 inimest. Mis näitab, et tegelikkuses tuleks rohkem kaasata inimesi ka väljastpoolt oma ühingut.

Kõige enam teeb muret ühingutele see, et nii liikmed kui ka juhid väsivad. Uusi inimesi kaasatakse vähe ning seetõttu tekib olukord, kus ühingu tegevus hääbub. Lisaks on Kareda vallas inimesi, kes põhimõtteliselt üritavad tekitada erinevaid probleeme vabäühendustele, mis pikema aja jooksul võtab ühingult teotahte. Lisaks väidavad vabäühendused, et aktiivsust vähendab ka vähene huvi MTÜ tegevuse osas. Kui ühing korraldab või loob midagi, siis kohalik elanik pigem vaatab kõrvalt ega löö tegevuses kaasa ega saa aru, et tehtu on just eelkõige loodud kohalike elanikke silmaspidades.

Vastanud MTÜ-de puhul leidis autor, et inimesi tuleks küll motiveerida vabäühendusi looma, kuid pelgalt kandest registrisse pole kasu. Kohalike elanike tahe peab seal taga olema, tahe midagi oma kodukandi jaoks ära teha. Nii mõnegi MTÜ esindaja arvates on Kareda vallas probleemiks pigem just see, et vabäühendusi on loodud liiga palju ja kõik tegutsevad üksi. Tuleks eelkõige luua selline võimalus, kus saaks rohkem koostööd teha ning kaasata enam inimesi.

Vastanute puhul tuli ka välja, et enam loodavad ühingud, et omavalitsus delegeeriks rohkem ülesandeid just neile. Enim pakutakse kultuurialaseid ülesandeid, kuid ka sotsiaalseid teenuseid tuleks üle anda MTÜ-le. Kohalik omavalitsus näitaks sellega, et toetab ühingu tegevust ja usub, et antud ühing on võimeline sellise avaliku teenuse enda kanda võtma.

Veel toovad MTÜ-d välja, et kõige enam oodatakse kohalikult omavalitsuselt rahalist toetust, millega katta projektide omaosalused. Lisaks oodatakse toetust ka asjaajamises, eelkõige lubade

väljaandmises. Veel on tähtis, et omavalitsus annaks tasuta kasutamise lepingu alusel mõne enda pinna ühingule kasutada.

2.5 Järeldused ja ettepanekud MTÜ-de kaasamiseks

Antud peatükis keskendub autor küsimustiku põhjal saadud vastuste analüüsimisele, pakkudes välja võimalusi ja lahendusi, kuidas muutuks MTÜ-de tegevus Kareda vallas paremaks ning kuidas saaks ka omavalitsus kaasa aidata Kareda valla arengule.

Kareda vallavalitsus on oma arengukava koostamisel küsinud arvamust nii vabaihendustelt, kui ka äriühingutelt, mis näitab, et arvestatakse ka teiste sektoritega. Muidugi ei ole see piisav, et areng saaks toimuda. Samas annab see võimaluse raha taodeldes viidata arengukavale.

Autor on arvamusel, et Kareda vallas on piisavalt aktiivseid elanikke, kuid paljudel puuduvad oskused/teadmised, kuidas saaksid valla edendamisele kaasa aidata. Seetõttu julgen teha ettepaneku, et just omavalitsus võiks olla algatajaks loengutele, kus tutvustatakse erinevaid fonde, millelt on võimalik rahastust taodelda. Lisaks võiks korraldada ka koolitusi ja anda nõu vabaihenduste loomise kohta. Paljud ettevõtlikud inimesed kardavad luua ühendusi, kuna eeldavad, et tegemist on keerulise ettevõtmisega. Samas oleks ka võimalik abi saada teistelt vabaihendustelt, kui selliseid infopäevi aegajalt korraldataks. Veel on oluline roll ühenduste arendamisel projektide kirjutamisel, mis tähendab, et ka sellealaseid infotunde tuleks aegajalt korraldada. Koolitusi ja infopäevi toimub küll aegajalt omavalitsuse piiridest väljaspool, aga see ei ole piisav, kuna paljud ei jõua sinna toimumisaja mitesobivuse pärast, kuna tuleb arvestada transpordiga ning eelkõige napib inimestel aega, et käia kaugemal koolitustel.

Kindel on ka see, et asjaajamine ei pruugi olla nii lihte, kui oodatud. Võtame näiteks raamatupidamise, esiteks on see ühele MTÜ-le küllaltki kulukas, kui see teenus tuleb sisse osta, kui enesel sellealased teadmised puuduvad. Ümarlaudade korraldamine annaks võimaluse leida endale partnereid, kes oskaksid anda nõu projektide kirjutamise osas, tunneksid erinevaid rahastusallikaid ning omaksid teadmiseid ja kogemusi asjaajamise ja raamatupidamise kohta. Koos tegutsemine annaks kindlasti parema efekti kui üksi üritamine.

Tuginedes uuringule võib väita, et Kareda vallas on küll vabaihenduste loomine populaarne, kuid tuleb tõdeda, et samas on ka suur hulk registreeritud, kuid enam mitte aktiivselt tegutsevaid ühinguid. Valla seisukohalt on oluline, et MTÜ-d tooksid vallale juurde teenuseid ja võimalusi,

mis muudaksid omavalitsust atraktiivsemaks, mistõttu peaks selle nimel pingutama ka vald ise.

Kuna Kareda vallas on vanuseline tendents pigem vananemise suunas, ning väljarändajate hulgas on rohkem noori on omaalgatuse toetamine ja arendamine üks prioriteetsemaid Kareda valda arendavaid suundi.

Antud peatükis teeb autor ettepanekuid mõninga teenuse väljatöötamise Kareda vallas. Kuna tegemist on pidevalt vananeva ühiskonnaga ning noorte puhul on pigem näha väljarännet oleks tarvis välja töötada mõningad sotsiaalteenused mida saaks omavalitsus koostöös MTÜ-ga paremini organiseerida. Antud vallas on sotsiaalteenuste puhul vanuritele mõeldud teenuste arendamine ning ka töötutele mõeldud tegevused. MTÜ Energia- ja Tervisekeskus on loodud küll pansionaadi väljaehitamiseks ja sotsiaalsete teenuste vahendamiseks, on hetkel kõik sotsiaalsed teenuste pakkumine kohaliku omavalitsuses töötava sotsiaalnohunikul.

Kultuurialased teenused on vallas enamjaolt organiseeritud küla seltside poolt, siinkohal saaks soovitada vaid suuremat koostööd ning kaasata rohkem vabatahtlike oma tegevusse.

Samuti on Kareda vallas olemas suur spordikeskus, kus oleks suur potentsiaal spordialaste teenuste pakkumiseks, ürituste läbiviimiseks või ka välja rentimiseks, kahjuks seda võimalust ei kasutata.

Hetkel tegeleb vaba- ja huviharidusega paar mittetulundusühingut, kuid mitte järjepidevalt ning teenuseid mõeldakse välja harva.

Noorsotöö on aastaid olnud puudulik, koos noortekeskuse sulgemisega kadus ka igasugune noortele mõeldud teenuste pakkumine, omavalitsusel on ruume ja võimalusi, et anda üle see valdkond mõnele noorteühingule, kahjuks puudub noorte initsiatiiv selle valdkonna arendamiseks.

Kareda vald ei ole delegeerinud ühtegi heakorda puudutavat teenust vabäühendustele, lisaks oleks otstarbekas luua vallas oma priitahtlike pritsumeeste selts, mis annaks suurema kindlustunde kohalikele elanikele. Kindlasti oleks omalkohal ka tervishoiu ning hariduslikud teenused mida oleks võimalik arendada. Kuna hetkel puuduvad paljud valdkonnad siis tundub, et hetkel on probleemiks passiivne rahvas, kes ise ei leia aktiivsust, et kohaliku elu edendada.

Seni, kuni on Kareda vallas on aktiivseid inimesi, on siin ka aktiivseid ühinguid. Kuid usun, et

oma panuse peaksid kõik oma kodukandi säilimise nimel andma. Vald peaks toetama loomisel ja arendamisel ning tegema kõik selleks, et õiged inimesed kokku suunata. Lisaks peavad ka elanikud olema aktiivsemad ning neile korraldatud ettevõtmistelt aktiivsemalt osa võtma, muidu kaob ühendustel huvi oma tegevusega tegeleda.

Autor on teadlik, et antud küsimustiku põhjal ei saa teha üldistavaid järeldusi, kuid autor arwab, et teostatud uuring ning ettepanekud on valla edendamise seisukohalt olulised.

KOKKUVÕTE

Kodanikuühiskonnad ehk kolmas sektor on meie riigis üha kiiremini arenev valdkond. Üha rohkem inimesi loovad vabaihendusi. Vabaihendus on avalike teenuste paremaks kättesaamiseks või oma seltskonna huvigrupile paremate võimaluste pakkumiseks loodud vabatahtlik organisatsioon. Need organisatsioonid tegutsevad aktiivsete inimeste toel, kes on valmis oma kodupaikka panustama. Vabaihendused on mitte tulu toovad organisatsioonid. Nad võivad küll reaalset ka tulu teenida, kuid seda ei jagata organisatsiooni juhtide vahel, vaid kasutatakse kogu organisatsiooni eesmärkide täitmiseks.

Lõputöö eesmärk on välja selgitada, milline olukord valitseb Kareda vallas mittetulundusühingute tegevuses. Autor on võtnud eesmärgiks välja pakkuda lahendusei, mis aitaksid kaasa kohaliku omavalitsuse ja mittetulundusühingute paremale koostööle.

Töö oli jaotatud kaheks peatükiks. Esimeses selgitab autor lähemalt, mis on mittetulundusühing, kuidas toimub nende asutamine, kes on liikmed ning milliselt toimub juhtimine. Kirjeldatakse, milline osa on mittetulundusühingutel kolmandas sektoris ning selgitatakse, milline roll on mittetulundusühingutel üldisemalt.

Teine peatükk keskendub Kareda vallas tegutsevatele mittetulundusühingutele, andes ka lühiülevaate Kareda vallast endast. Lõputöö oli koostatud uurimispõhiselt. Lõputöö annab ülevaate mittetulundusühingute nägemusest kohaliku omavalitsuse edendamiseks. Autor tegi küsitluse põhjal järeldused ning ettepanekud edasiminekuks. Antud töö koostamisega tuli välja palju erinevaid põhjuseid, miks Kareda vallas on vabaihendusi loodud. Lisaks annab töö ülevaate ka sellest, kui paljud mittetulundusühingud reaalset tegutsevad ning kellele nad kasu toovad. Tuuakse ka selgelt välja, milliseid rolle tuleks omavalitsuselrohkem delegeerida MTÜ-le ning millist toetust enim omavalitsuselt oodatakse.

Mittetulundusühinguid luuakse väga erinevatel põhjustel ning sageli on need ka erinevate eesmärkidega. Kareda vallas on paljud mittetulundusühingud oma põhitegevuseks valinud vaba aja veetmise võimaluste parandamise ja piirkondlikku/kohalikku elu edendavad ja toetavad ühendused ja fondid on tegutsevate ühenduste hulgas siiski palju erinevaid tegevusvaldkondi.

Küll aga ei saa antud vastuste põhjal järeldada, et vabaihendus on muutunud vähem aktiivseks seetõttu, et on loodud uus sama tegevusvaldkonnaga tegelev ühendus. Peamiseks põhjuseks, miks enam ei olda aktiivsed, on siiski liikmete väsimine ja motivatsiooni puudumine.

Autor arvab, et väga tähtis on see, kui inimesed osalevad rohkem ühiskonna elu edendamisel ja loodavad vähem omavalitsuste peale. Kõige paremad ja vajalikumad asjad sünnivad ikka sellest, kui nähakse kitsaskohta ja elanikud ühisel jõul töötavad selle nimel, et asju parandada. See õpetab inimestele sallivust, hoolivust ja koostöötamise oskust. Oluline on aru saada, et paljud väikesed omavalitsused või ka külad on elus vaid seetõttu, et kohalikud elanikud on aktiivsed ja töötavad enda kodupaiga ellujäämise nimel, panustades enda vaba aega, ressursse ja muud organisatsiooni toimimisse.

Antud lõputöö on koostatud uurimispõhimõttel. Kokku saadeti küsimused Kareda vallas tegutsevatele 20 mittetulundusühingule, kellest 16 saatsid ka vastused tagasi. Nende hulgas oli ka vabaihendusi, kes hetkel aktiivselt enam ei tegutse ning oli ka paar sellist, kes pole kunagi aktiivsed olnudki. Autor arvab, et antud töö koostamise seisukohalt ei ole oluline aktiivsus, vaid kitsaskohtade ja ootuste väljatoomine ning nende põhjal järelduste ja soovitude tegemine.

Autor on arvamusel, et koostatud lõputöö võiks olla abiks kõigile vabaihendustele ning ka mõtteaineks kohalikule omavalitsusele. Töö annab selge ülevaate, mida vabaihendused omavalitsuselt ootavad. Lisaks on selgitatud lahti ka erinevad vormid, kuidas saab toetada vabaihenduste tegevust.

VIIDATUD KIRJANDUS

1. EESTI KODANIKUÜHISKONNA ARENGU KONTSEPTSIOON(2002) Head kodanik.
[WWW]<http://www.ngo.ee/ekak-tekst>
2. Kodanikuühiskonna arengukava 2015-2020,
[WWW]<http://www.kysk.ee/failid/Upload/files/KODAR.pdf>
3. Lagerspetz, Mikko (2007). Kodanikuühiskonna lühisõnastik. Tallinn: Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit. [WWW]<http://www.digar.ee/arhiiv/et/raamatud/8640lk12-13>
4. Eesti kodanikuühiskonna arengu kontseptsiooni arengulugu, Riigikogu Toimetised 31.2015
[WWW]<http://www.riigikogu.ee/rito/index.php?id=11937>
5. Vabaihenduste arengust Eestis ülevaade 2002. Eesti mittetulundusühingute ja sihtasutusteliit,
[WWW][http://www.ngo.ee/sites/default/files/files/Vaba%C3%BChenduste%20arengust%20eestis%202002%20WEB\(1\).pdf](http://www.ngo.ee/sites/default/files/files/Vaba%C3%BChenduste%20arengust%20eestis%202002%20WEB(1).pdf)
6. Soovid asutada vabaihendust? (05.11.2014) Hea kodanik [WWW]<http://ngo.ee/asutamine>
7. Äriregister ning mittetulundusühingute ja sihtasutuste register tegevusalati seisuga 01.07.2015. Statistikaamet
[WWW]http://www2.rik.ee/rikstatfailid/failid/tabel.php?url=15_07tg.htm
8. Kuidas asutada sihtasutust? (10.06.2015) Hea kodanik
[WWW]<http://ngo.ee/sihtasutuseasutamine>
9. Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit.
[WWW]<http://www.digar.ee/arhiiv/et/raamatud/8640lk17>
10. Läbi tähevärava kodulehekülg [WWW]<http://www.labitahevarava.net/>
11. Organiseeritud vabatahtliku tegevusev kommunikatsioonistrateegia 2012 – 2014, Tallinn: Poliitikauuringute Keskus Praxis.[WWW]http://www.ngo.ee/sites/default/files/files/organiseeritud_vabatahtliku_tegevuse_kommunikatsioonistrateegia.pdf
12. Eesti statistika aastaraamat. 2015. Lk 230 MAJANDUSÜKSUSED Katrin Aasmäe, Marielle Borthwick

13. Mittetulundusühingute seadus 06.06.1996
[WWW]<https://www.riigiteataja.ee/akt/13278757?leiaKehtiv>
14. Ärinimi, mittetulundusühingu ja sihtasutuse nimi Justiitsministeerium
[WWW]<http://www.just.ee/et/eesmargid-tegevused/praktilisi-nouandeid/arinimi-mittetulundusuhingu-ja-sihtasutuse-nimi>
15. Mittetulundusühing, Justiitsministeerium [WWW]<http://www.just.ee/et/eesmargid-tegevused/praktilisi-nouandeid/mittetulundusuhing>
16. KODANIKUALGATUST TOETAVAD VÄÄRTUSED JA KÄITUMISMUSTRID EESTI ELANIKKONNAS 2011-2012 Kodanikuühiskonna sihtkapital
[WWW]http://www.ngo.ee/sites/default/files/files/10_26918226_Uuringuraport_Kodanikualgatus_t_toetavad_vaartused_ja_kaitumismustrid_Eesti_elanikkonnas_2011-2012_uuringu_teostaja_Kodanikeuhiskonna_uurimis-ja_arenduskeskus_Tallinna_Ulikool.pdf
17. Statistikaamet [WWW]<http://www.rik.ee/et/e-ariregister/statistika>
18. Vabaihenduste manifest 2015
[WWW][http://www.ngo.ee/sites/default/files/files/Vabaihenduste%20manifest%202015\(1\).pdf](http://www.ngo.ee/sites/default/files/files/Vabaihenduste%20manifest%202015(1).pdf)
2
19. Järvamaa kodanikuühiskonna arengukava 2011-2018 [WWW]http://www.kodukantjarvamaa.planet.ee/content/menu1/tegevus/arhiivv/JARVAMA_A_KODANIKUUHISKONNA_ARENGUKAVA_2011-2018.doc.
20. Kodanikualgatusse institutsionaliseerumine Eestis 2014
[WWW]<http://www.kysk.ee/failid/Upload/files/KUAK%2014%20raport.pdf>
21. Eesti Vabariigi põhiseadus Vastu võetud 28.06.1992 RT 1992, 26, 349
[WWW]<https://www.riigiteataja.ee/akt/633949?leiaKehtiv>
22. Eesti Vabariigi põhiseadus kommenteeritud väljaanne (2012)
[WWW]http://www.pohiseadus.ee/public/EVPS_kommeteeritud_valjaanne_2012.pdf
23. Introduction: Understanding the Relationships Between Nonprofit Organizations and Local Governments 2006
[WWW]https://localgov.fsu.edu/publication_files/Feiock&Andrew_Nonprofits%20and%20Local%20Government.pdf

LISA 1 MTÜ-d maakonniti aastate lõikes

MAAKOND	2015a	2014a	2013a
Harju maakond	4424	3477	3290
Hiiu maakond	373	366	354
Ida-Viru maakond	2694	2609	2528
Järva maakond	646	766	734
Jõgeva maakond	779	631	605
Lääne maakond	819	809	784
Lääne-Viru maakond	1392	1360	1313
Pärnu maakond	1967	1913	1851
Põlva maakond	638	621	603
Rapla maakond	827	826	789
Saare maakond	1024	1025	989
Tallinn	9588	10099	9729
Tartu maakond	3765	3624	3434
Valga maakond	705	701	674
Viljandi maakond	1008	974	938
Võru maakond	827	801	777
Aadressita	63	61	55
KOKKU	31543	30663	29447

LISA 2 MTÜ-de tegevusvaldkonnad

	Tegevusala	Mittetulundusühingute ja sihtasutuste register		MTÜ ja SA register kokku
		Mittetulundusühing	Sihtasutus	
A	Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	681	1	682
B	Mäetööstus			
C	Töötlev tööstus	34		34
D	Elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine	2	2	4
E	Veevarustus; kanalisatsioon, jäätme- ja saastekäitlus	112	1	113
F	Ehitus	178		178
G	Hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite ja mootorrataste remont	113	4	117
H	Veendus ja laondus	75	4	79
I	Majutus ja toitlustus	94	8	102
J	Info ja side	346	23	369
K	Finants- ja kindlustustegevus	25	18	43
L	Kinnisvaraalne tegevus	11140	34	11174
M	Kutse-, teadus- ja tehnikaalne tegevus	700	56	756
N	Haldus- ja abitegevused	581	21	602
O	Avalik haldus ja riigikaitse; kohustuslik sotsiaalkindlustus	143		143
P	Haridus	1702	90	1792
Q	Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne	859	116	975
R	Kunst, meelelahutus ja vaba aeg	6803	146	6949
S	Muud teenindavad tegevused	7870	288	8158
T	Kodumajapidamiste kui tööand-jate tegevus; kodumajapidamis-te oma tarbeks mõeldud eristamata kaupade tootmine ja teenuste osutamine	11		11
U	Eksterritoriaalsete organisatsioonide ja üksuste tegevus	1		1
X	Tegevusala määramata	352		352
	Kokku	31822	812	32634

LISA 3 Kareda vallas tegutsevad MTÜ-d

1. Peetri kodusoojus MTÜ	Piirkondlikku/kohalikku elu edendavad ja toetavad ühendused ja fondid
2. Korterühistu Kareda tsestrum	Hoonete ja üürimajade haldus (korteriühistud, elamuühistud, hooneühistud jms)
3. Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku Järva-peetri Püha Peetruse kogudus	Usuorganisatsioonide tegevus
4. Karessen MTÜ	Mujal liigitamata organisatsioonide tegevus
5. KILPLASTE GILD MTÜ	Muud mujal liigitamata lõbustus- ja vaba aja tegevused
6. Tiivasirutus MTÜ	Muud lõbustus- ja vaba aja tegevused
7. Läbi Tähevärava	Muu teenindus
8. MTÜ Energia- ja Tervisekeskus	Hooldusraviasutuste tegevus
9. Türi-Tammsalu matkatee	Muud lõbustus- ja vaba aja tegevused
10. Müüsleri Saare Selts	Ajalooliste kohtade ja ehitiste jms vaatamisväärsuste käitus
11. Esna küla selts	Muud lõbustus- ja vaba aja tegevused
12. Esna Teemaja MTÜ	Piirkondlikku/kohalikku elu edendavad ja toetavad ühendused ja fondid
13. Müüsleri küla selts	Piirkondlikku/kohalikku elu edendavad ja toetavad ühendused ja fondid
14. Viru Küla selts	Piirkondlikku/kohalikku elu edendavad ja toetavad ühendused ja fondid
15. Peetri küla Selts	Piirkondlikku/kohalikku elu edendavad ja toetavad ühendused ja fondid
16. Noorteühing savi	Muud lõbustus- ja vaba aja tegevused
17. Õle külaselts	Piirkondlikku/kohalikku elu edendavad ja toetavad ühendused ja fondid
18. MTÜ peetri Lapsed	Mujal liigitamata organisatsioonide tegevus
19. MTÜ öötla arendus	Mujal liigitamata organisatsioonide tegevus
20. MTÜ Rakuke	Muu mujal liigitamata teenindus

LISA 4 Uurimusküsimused

KÜSIMUSED KAREDA VALLAS TEGUTSEVATELE MITTETULUNDUSÜHINGUTELE MTÜ/ Seltsi nimi

Mis aastal on Selts/MTÜ asutatud?

Kas ühing on aktiivne

- Tegutseb hetkel aktiivselt
- Tegutses varem aktiivsel (mõned aastad tagasi)
- Pole aktiivne olnud

Milline on Seltsi/MTÜ tegutsemis valdkond?

Kui palju on liikmeid?

- 1-2
- 3-5
- 5-10
- Üle 10ne

Kui palju on Seltsi/MTÜ eestvedajate hulgas KOV liikmeid

- kõik
- Üle poolte
- Umbes pool
- Alla poole
- Mitte ükski

Kui palju on Seltsi/MTÜ liikmete hulgas KOV ametnike/ liikmeid?

- kõik
- üle poolte
- umbes pool
- alla poole
- mitte ükski

Miks ühendus loodi? Millest oli puudus?

Mis on teie tegutsemise eesmärk?

Millised on olnud takistused, mis lükkavad eesmärgi täitmise edasi?

Millised on rahastamisallikad?

(Sobiv varjant märkida ristiga)

	Oluline	Oleme raha saanud	Ei ole toetust saanud
KOV	☐	☐	☐
Riiklike Fondide toetus	☐	☐	☐
Liikmemaksud	☐	☐	☐
Tulu majandustegevustest	☐	☐	☐
Äriühingute toetus	☐	☐	☐

Milliste tegevuste/ inventari jaoks olete küsinud toetust?

Kirjutage need millele ka toetust olete saanud

Kui projekt ei ole saanud toetust, kas olete jätnud seetõttu ürituse/tegevuse tegemata?

- jah
- ei

Kui palju teete koostööd kohaliku Omavalitsusega

(Kareda Vallavalitsusega)

- Palju
- Oleme teinud
- Mõne korra
- Ei ole koostööd teinud

Kui palju lööb Seltsi/MTÜ ettevõtmistel kaasa vabatahtlikuid?

- alla 5
- 5-10
- üle 10 ne
- 0

Mille puhul ootate enim toetust kohalikult omavalitsuselt?

- Ruumide/pindade tasuta kasutamiseks andmisel
- Rahalist toetust
- Abi asjaajamises (lubade taotlemine, dokumentide täitmine)
-

Kellega teete enim koostööd?

- KOV
- Teiste vabaihendustega
- äriühingutega

Kui palju olete pöördunud KOV poole abi saamiseks, kui palju olete abi saanud ?

- Olen pöördunud ja abi saanud
- Olen pöördunud kuid pole abi saanud
- Pole pöördunud

Kui palju on Selts/MTÜ-d teie arvates parandanud Kareda vallas elukvaliteeti/ võimalusi?

- Oluliselt
- Ei ole parandanud
- Oleme teinud mõne teenuse kättesaadavaks
- Oleme loonud kooskäimise koha

Kuidas tagate Seltsi/MTÜ jätkusuutlikuse?

- Liikmemaksudega
- Tegutsemisega tulu teenimisega
- Aktiivsete inimeste kaasamisega

Millised tegurid vähendavad Seltside/MTÜ-de aktiivsust?

- Liikmete väsimine
- Vähene huvi MTÜ/Seltsi tegevuse osas
- Inimesed, kes tekitavad probleeme
- Liigne bürokraatia

Hinnanguliselt palju Kareda valla elanikke saab Teie Seltsi/MTÜ tegevusest realselt kasu

- Ainult antud ühingu liikmed
- üle 10
- 20-50
- üle 50
- Kõik valla elanikud

Milliseid avalikke teenuseid võiks kohalik omavalitsus rohkem Seltsile/MTÜ-le delegeerida

Kuidas motiveerida inimesi Seltse/MTÜ-sid looma?

Lisa 5 Kareda vallas esitatud projektid 2013

Nr	Kuupäev	Projekti nimi	Taotlemise allikas	Kogu projekti maksumus
1	18.01.2013	Järvamaa käsitööpäev	Rahvakultuuri Keskus	750
2	28.08.2013	Käsitööriistade soetamine	JAP	2444,43
3	xx.08.2013	Peetri kihelkonna rahvarõivaste soetamine	JAP	
4	20.08.2013	Järvamaa käsitööpäev	Kulka Järvamaa	750
5	29.08.2013	Tarvikute soetamine	JAP	4 820,77
6	20.11.2013	Peetri Rahvamaja naisrahvatantsurühmale Peetri kihelkonna rahvariiete soetamine	Kulka Järvamaa	8280
7	30.11.2013	Peetri keskkonnajaama platsi korrastamine	SA Keskkonnainvesteeringute Keskus	3930
8		Pärandimaailmas Suviselt Seigeldes	KOP	1758,9
9		Reipaks ja Rõõmsaks!	Hasartmägumaksu Nõukogu	3500

Lisa 6Kareda vallas esitatud projektid 2014

Nr	Kuupäev	Projekti nimi	Taotlemise allikas	Kogu projekti maksumus
1	1.01.2014	Käsitöö- ja rahvakultuurialaste õpitubade korraldamine (taotleja Kareda Valla Raamatukogu)	Kultuur-kapital	1819,8
2	1.03.2014	Riskilaste programmi rakendamine läbi noortekeskuste	Norra EMP	3100
3	20.3.14	Tutvustada Peetri kihelkonna ja Kareda valla ajaloo- ja kultuuri-pärandit läbi lauamängu lastele ja täiskasvanutele	Järvamaa Kogukonnafond Järvamaa Pärandi	240
4	1.04.2014	Naabriplika kevadlaad	KOP	247
5	1.04.2014	Aktiivne Mängutuba	KOP	2193
6	1.04.2014	Avatud kööginurk Kareda valda	KOP	2026
7	28.05.2014	Peetri lasteaia köögi ja nõudepesuruumi rekonstrueerimine	EAS	36788,45
8	mai.14	Nähtavaks muutumine läbi kommunikatsiooni ja koostöö	Vabaihenduste Fondi toetus Avatud Eesti Fondi kaudu	8290
9	1.06.2014	Jõusaali ehitus, inventar	Sponsorlus	1250
10	29.09.2014	Esna Wallamaja veranda I rekonstrueerimisetapp (puitosa)	KYSK KOP 2014 sügisvoor	2305,2
11	1.10.2014	Aktiivne Mängutuba	KOP	659,5
12		Nõustamisteenuse tagamine kodukohas	Šveitsi vabaihenduse fond	34914
13	11.11.2014	Peetri Kooli lasteaiahoone energiasäästu meetmete rakendus	Vabariigi Valitsus	15000
14	13.11.2014	Ämbra-Kareda kergliiklustee	EAS	375700
15	19.11.2014	Peetri Kooli lasteaiahoone avatäidete vahetus	Vabariigi Valitsus	9500
16	5.12.2014	Kohalike teede juhtumipõhine taotlus	MKM	63040

Lisa 7Kareda vallas esitatud projektid 2015

Nr	Kuupäev	Projekti nimi	Taotlemise allikas	Kogu projekti maksumus
1	15.02.2015	Peetri Kooli tualettruumid	EAS	26298,3
2	15.02.2015	Kareda valda sotsaalkorterite ja panisionaadi rajamise I etapp	EAS	67921,27
3	19.02.2015	Peetri kihelkonna rahvariiete soetamine Peetri Rahvamaja naisrahvatantsurühmale	Järvamaa Ekspertgrupp	8892
4	01.04.2015	Sotsaalkorterite remonttööd ja sisustuse soetus	KOP	2290,09
5	1.04.2015	Esna Wallamaja veranda ehituse II etapp vundamendi ja trepistiku taastamiseks	KOP	1688
6	18.06.2015	Kogupere suvepäev	Hasartmängu-maksu nõukogu	1450
7	18.06.2015	Järvamaa küladevaheline Paintballilahing	Hasartmängu-maksu nõukogu	715
8	01.08.2015	Peetri aleviku virgestusala	JAP	
9	15.08.2015	Vanavanemate päeva tähistamine	Hasartmängu maksu nõukogu	210
10	15.09.2015	Kareda valda vaba aja keskuse rajamine	EAS	16930,43
11	15.09.2015	Peetri eakate päevakeskus	EAS	31887,53
12	21.09.2015	Kareda Valla Raamatukogu projekt "Raamatukogu õpitubade sari"	Hasartmängu maksu nõukogu	4455
13	01.10.2015	Teater Maale	Rahvakultuuri keskus	207,6
14	01.10.2015	Õpitubade sari	KOP	2250
15	01.10.2015	Aktiivne mängutuba jätkuprojekt	KOP	2216,12
16	15.10.2015	Kareda Valla Raamatukogu projekt „Kohtumised kirjanikega“	Hasartmängu-maksu nõukogu	570

SUMMARY

Getter Klaas

NON-PROFIT ORGANIZATIONS' ACTIVITY AND PARTICIPATION IN LOCAL GOVERNMENT'S DEVELOPMENT ON THE EXAMPLE OF KAREDA PARISH

Language:	Estonian	Figures:	6
Pages:	36	Tables:	1
References:	60	Appendixes:	7
Keywords:	-		

Present thesis is put together to research non-profit organizations activities and participation in Kareda parish. There are more and more discussions about involving the non-profit organizations in the local government's work and transferring some public service's tasks to them. This topic is especially interesting to the author because Kareda parish is the smallest local government in Järva County. Kareda parish is expecting to be merged to another parish and that is why it is necessary for the non-profit organizations to take over as many tasks as possible from the local government to keep the community alive.

The main purpose for the thesis is to find out what is the situation like regarding the non-profit organizations in Kareda parish. The author's goal is to suggest solutions that would help the local government and non-profit organizations to work together better.

Author conducted a research where the non-profit organizations are presenting their suggestions and evaluations regarding the co-operation of the local government and the non-profit organizations.

The objects of the research were non-profit organizations operating in Kareda parish. The author describes the field which the organizations are active in, their members, co-operation with the local government and which kind of help they would like to get from the local government.

As the outcome of the research it turned out that the co-operation of the non-profit organizations and the local government is insufficient. Forming non-profit organizations in Kareda parish is popular although there are numerous organizations that have been founded but are not active

anymore. It is important that the non-profit organizations would provide public services and opportunities which would make the local community more appealing. It is also essential that the local government would make efforts for the same cause.

The managers of the non-profit organizations that responded to the research are expecting their local government to delegate more of the cultural and social services' tasks to them.

To develop the subject the local government should be given the research results for examination to show what kind of help the non-profit organizations need and how to involve them more in improving the community. Education and information days should be carried out to introduce the non-profit sector's activity to local people. It is also important that the non-profit organizations co-operated with each other to develop the communities' life because right now the situation is that non-profit organizations are competing with each other over their projects' financing rather than helping each other.

Deklareerin, et käesolev lõputöö, mis on minu iseseisva töö tulemus, on esitatud Tallinna Tehnikaülikooli diplomi taotlemiseks ning selle alusel ei ole varem taotletud akadeemilist kraadi ega diplomit.

Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjanduslikest allikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Autor:
(Eesnimi Perenimi, 13. jaanuar 2015)

Üliõpilaskood:

Töö vastab kehtivatele nõuetele.

Juhendaja:
(Eesnimi Perenimi, 13. jaanuar 2015)

Kaitsmisele lubatud: "....." 2015

TTÜ TK kaitsmiskomisjoni esimees:

.....
(nimi, allkiri)